

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Ondřej Doležel

**Postoj českých parlamentních stran k evropské integraci od
referenda o vstupu po Lisabonskou smlouvu**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Daniel Marek Ph.D., M. A.

OLOMOUC 2016

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci 13. 4. 2016

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval Doc. Danielu Markovi Ph.D., M. A. za odborné vedení, cenné připomínky a rady, které napomohly k vypracování této bakalářské diplomové práce. Zároveň bych chtěl poděkovat Mgr. Markétě Šustkové, Ph.D. a Mgr. Martinu Petlachovi za cenné připomínky k výběru literatury.

Obsah

ÚVOD.....	6
1. Typologie přístupů k evropské integraci.....	15
1.1. Původní a redefinovaná typologie P. Taggarta a A. Szczerbiaka.....	15
1.2. Typologie Petra Kopeckého a Case Muddeho.....	17
1.3. Typologie Chrise Flooda.....	18
1.4. Typologie Nicolo Contiho.....	19
1.5. Typologie Sørenena Riishøje.....	20
1.6. Metody analýzy.....	22
2. Vstup České republiky do EU a referendum do této otázky.....	23
2.1. ČSSD.....	23
2.2. KDU-ČSL.....	25
2.3. KSČM.....	26
2.4. ODS.....	27
3. Volby do Evropské parlamentu v roce 2004 a připojení k evropským frakcím.....	30
3.1. ČSSD.....	30
3.2. KDU-ČSL.....	31
3.3. KSČM.....	33
3.4. ODS.....	35
4. Debata o Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu.....	37
4.1. ČSSD.....	38
4.2. KDU-ČSL.....	40
4.3. KSČM.....	41
4.4. ODS.....	42
5. Lisabonská smlouva a postoje k její ratifikaci.....	45
5.1. ČSSD.....	46
5.2. KDU-ČSL.....	47
5.3. KSČM.....	49
5.4. ODS.....	51
ZÁVĚR.....	55
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	60
Prameny.....	60
Literatura.....	64

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	74
ABSTRAKT.....	75
ABSTRACT.....	75

ÚVOD

Prostor pro reorientaci zahraničních vztahů České republiky¹ na západní Evropu vznikl až od počátku 90. let 20. století. Do té doby byla vzhledem ke své geopolitické orientaci a složení vládnoucí elity svázána se Sovětským svazem. S vnitrostátní reformou započatou sametovou revolucí a se změnou geopolitické situace po rozpadu Sovětského svazu dochází také k proměně postojů k vztahům s Evropským společenstvím (ES), resp. později s Evropskou unií (EU)². Během porevolučního období panoval na této reorientaci na západ široký konsenzus mezi novou politickou elitou včetně shody na účasti v evropském integračním procesu. K vytvoření nové báze vztahů mezi ES a zeměmi střední a východní Evropy (SVE) došlo uzavřením Evropských dohod. V roce 1996 následovala Česká republika Polsko a Maďarsko v podání oficiální přihlášky ke členství v EU. Na summitu v Lucemburku v prosinci 1997 došlo ke schválení hodnocení Evropské komise (EK), podle něhož měly být přístupové rozhovory zahájeny s pěti zeměmi SVE – Českou republikou, Polskem, Maďarskem, Slovinskem a Estonskem – tzv. Lucemburskou skupinou. Rozšíření o země SVE bylo potvrzeno roku 2002 na prosincovém summitu Evropské rady v Kodani, na jehož základě se měly země tzv. Laekenské desítky (Česká republika, Polsko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Malta a Kypr) stát členy EU k 1. květnu 2004. Tento závěrečný krok v přístupovém procesu byl českými voliči potvrzen v referendu konaném 13. a 14. června 2003.

Události, které členství předcházely, stejně jako následné působení České republiky v rámci EU, poukazují na vliv evropské integrace na národní politickou scénu. Úsilí o vstup do Evropské unie se projevovalo nejen ve volební programatice jednotlivých subjektů, ale i v rámci jejich politického působení, každodenní rétoriky a následné mediální reflexe. Odrazu evropské tematiky u politických aktérů se tak dostává stále více zájmu ze strany badatelů a je vytvářen prostor pro politologickou analýzu. Hlavními politickými aktéry svých zemí jsou politické strany, které ovlivňují celkovou politiku státu nevyjímaje zahraničněpolitickou oblast evropské integrace. V rámci jejich vystupování je možno identifikovat postoj, jaký zaujímají ve věci členství země v EU, její budoucnosti, oblastí působení, rozsahu pravomocí, apod.

---

¹ V té době byla Česká republika ještě součástí České a Slovenské federativní republiky. K osamostatnění došlo dne 1. ledna 1993.

² K transformaci ES na EU došlo 1. listopadu 1993 vstoupením Maastrichtské smlouvy v platnost.

Výzkumné otázky, hypotézy a cíle práce

Téma identifikace postoje k evropské integraci může pokrývat značné množství politických i nepolitických aktérů (jednotliví státní představitelé, veřejné mínění, soukromý sektor, aj.) a vztahovat se i na její specifické oblasti (ekonomické dopady členství, komunitarizace zahraniční politiky, způsoby hlasování, aj.). V takových případech je potřeba toto spektrum zkoumaných subjektů pro potřeby bakalářské diplomové práce zúžit. Cílem překládané práce je vyzkoumat, jakým způsobem se k evropské integraci a jejím specifickým oblastem staví již zmínění hlavní političtí aktéři, tedy politické strany. Pro potřeby analýzy si autor stanovil tři výzkumné otázky:

- 1. Je možné na základě analýzy některou ze zkoumaných politických stran označit jako negativně vymezenou vůči EU?*
- 2. Docházelo u některé ze zkoumaných stran k vnitrostraniickému štěpení ve věci postoje k evropské integraci?*
- 3. Byl postoj zkoumaných politických stran ve sledovaném období konzistentní?*

Na základě těchto výzkumných otázek byla stanovena následující hypotéza:

Po aplikaci revidovaného typologického rámce Alekse Szczerbiaka a Paula Taggart je možné prohlásit, že během sledovaného období se některé ze zkoumaných politických stran ve věci postoje k evropské integraci profilovaly jako měkce či tvrdě euroskeptické.

Časové a obsahové vymezení práce, metodologie

Identifikovat postoj k evropské integraci je v případě České republiky možno u nepřehledného množství politických stran a hnutí. Jelikož prostor pro formulaci české politiky ve vztahu k EU je dán pouze politickým stranám, které jsou součástí parlamentu, budou předmětem analýzy politické strany, které lze na základě Sartoriho typologie (2005) označit jako relevantní, tedy za strany disponující koaličním nebo vyděračským potenciálem. Jednou z výzkumných otázek práce je i možná proměna v postojích, proto bude nutné jednotlivé politické strany podrobit analýze stanovisek z dlouhodobější perspektivy. Omezený rozsah práce ovšem neposkytuje prostor pro detailní analýzu všech relevantních politopadových sněmovních stran. Rozsah práce bude vymezen sněmovními volbami v roce 2002. V tomto roce se totiž díky dojednání přístupových

podmínek stalo téma vstupu České republiky do EU klíčovou součástí volebních programů. Úspěšné referendum o tomto kroku v červnu 2003 následovaly květnové volby do Evropského parlamentu (EP) v roce 2004. Profilace politických stran vůči EU byla po vstupu poznamenána rovněž diskurzem o chystané Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu. O její revitalizaci se po neúspěšných referendech ve Francii a Nizozemsku pokusilo v roce 2007 německé předsednictví. Ratifikace této smlouvy v revidované podobě, známé jako Lisabonská smlouva, se stala jedním z dominantních evropských témat české politiky do listopadu roku 2009. Tím bude analytická část práce uzavřena. Autor si tedy ke své analýze zvolil relevantní politické strany, které navíc vyhověly kritériu překročení 5% volební klauzule do Poslanecké sněmovny pro obě volební období 2002-2006 i 2006-2010. V průběhu vývoje českého stranického systému totiž některé strany neuspěly v pokoření této klauzule v obou vytyčených obdobích a došlo tak k jejich marginalizaci.

Na základě stanovených kritérií budou do analýzy zahrnuty následující politické strany:

Česká strana sociálně demokratická (ČSSD)

Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)

Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL)

Občanská demokratická strana (ODS)

Z metodologického hlediska je tato bakalářská diplomová práce případovou studií, zaměřenou na identifikaci euroskepticismu u čtyř politických stran. Výzkum zvolených případů bude vycházet z empiricko-analytického přístupu. Cílem práce je poskytnutí porozumění či příčinného vysvětlení, pro které bylo stanoveno uvedené časové i tematické ohraničení a při němž bude nutno zohlednit celkový kontext a zahrnout co největší množství proměnných (Kořan 2008: 33). Výhodou případové studie ve srovnání s kvantitativními metodologiemi je její jedinečná možnost expertního porozumění danému případu i jeho instrumentálnímu využití po další, teoretické účely. Nicméně vyžaduje obeznámenost s inherentními omezeními, které vyplývají z povahy této metodologie. Především jde o omezenou schopnost určit příčinnou váhu předpokládaného příčinného mechanismu, což je dáno následkem neexistující kontroly hodnot proměnných v rámci analýzy jediného případu. Přijetí a zohlednění mnohotvárné

povahy sociální reality mohou případové studii poskytnout vysoce platné výpovědi o zkoumaných jevech (Kořan 2008: 60). Pokud jsme v rámci případové studie schopni specifikovat nutnou či postačující podmínku, znamená to, že jsme schopni definovat podmínky, za nichž nastane určitý hypoteticky předpokládaný výsledek (Kořan 2008: 40).

Z hlediska typologie případových studií je tato práce tzv. jedinečnou případovou studií. Tento typ odkazuje k tomu, co Robert Stake nazval studií „vnitřní“ (*intrinsic*) či Harry Eckstein studií „konfigurativně-idiografickou“ (Stake 1995: 3, Eckstein 1975: 96-98 citováni in Kořan 2008: 34). Jedná se o studium případu, který je zkoumán jen pro jeho vnitřní povahu, pro jeho jedinečnost. Nezajímá nás, že bychom jeho prostřednictvím usilovali o poznání obecnějšího fenoménu nebo přispěli k vývoji abstraktních teoretických konstrukcí (Stake 2005: 445 citován in Kořan 2008: 34). Zásadní charakteristikou tohoto typu případových studií je jejich úsilí o celostní a hluboké porozumění komplexních fenoménů bez ambice přispět k prohloubení poznání o fenoménech jiných. Případové studie neslouží jen jako doplněk k modelu přírodních věd, ale jako základní nástroj sociologického bádání jako takového (Kořan 2008: 34).

Práce tedy bude založena na využití kvalitativních metod při rozboru evropských částí sněmovních volebních programů či evropských volebních programů. V tomto případě budou podrobeny analýze zejména program z let 2002, 2004 a 2009. Využita bude rovněž obsahová analýza usnesení stranických orgánů, dokumentů a prohlášení týkajících se problematiky evropské integrace, jelikož i tyto zdroje je možno považovat za vyjádření oficiálních stanovisek zkoumaných stran. Pozornost bude věnována i veřejným projevům jednotlivých stranických představitelů. Z rozsahových důvodů bude deskripci konkrétních aspektů institucionální struktury EU a jejích změn ve sledovaném období věnována pozornost pouze v případech, kdy k nim budou strany či jejich představitelé zaujímat pro potřeby práce relevantní stanoviska. S následným využitím mediálních zdrojů, rozhovorů a doplňující literatury bude možné prezentovat výsledky analýzy, zodpovědět výzkumné otázky a potvrdit nebo vyvrátit stanovenou hypotézu práce.

Autor si vybral zvolené téma kvůli zájmu o význam Evropské unie pro členské státy, zejména pak pro Českou republiku z hlediska přínosů a negativ. Stranický diskurz o účasti na evropském integračním procesu nabízí prostor pro sledování argumentace ve

prospěch či neprospěch členství, což má vliv i na formování postojů veřejnosti. Jakožto v každé demokratické zemi, i v České republice dochází k alternaci politických elit, s touto alternací dochází k proměnám priorit v oblasti evropské politiky. Věnovat se stranickým postojům z časového hlediska hlubším způsobem než sledováním aktuálních dokumentů, vyjádření a rozhovorů, nabízí příležitost pro komplexnější povědomí o formulaci české politiky ve vztahu k uspořádání institucionální struktury EU, rozsahu pravomocí, jejímu budoucímu vývoji a míře, jakou by se mělo politickým záležitostem čelit na evropské či národní úrovni. Autorova motivace pro toto téma tedy tkví jak v rozvoji vlastních znalostí, tak i v přispění k ostatním analýzám směřujícím k výzkumu evropské dimenze politických stran.

Analýza literatury

Z logiky uspořádání kapitol vyplývá také rozdělení zdrojů využitých při vypracování práce do několika okruhů. K vypracování teoretické části jsou použita díla autorů, kteří se zabývali identifikací přístupů k evropskému integračnímu procesu a jako výsledek svého bádání předložili jejich kategorizaci do typologických rámců. Ta bude prezentována především z původních anglických textů. Přesto bude využito i sborníku textů Vlastimila Havlíka a Petra Kanioka *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*, respektive úvodní teoretická kapitola *Stranický euroskepticismus: Teoretické modely klasifikace politických stran podle opozičních postojů k evropské integraci*, která sice typologické rámce mapuje, ale její hlavní uplatnění pro potřeby práce spočívá v kritické reflexi těchto rámců. Jedná se však o dílo, které spíše jen uvádí teoretický souhrn, proto bylo nezbytné využít kromě originálních děl i komplexnější literaturu, aby došlo k celkovému pochopení zájmu o fenomén euroskepticismu. Jako přínosní autoři se v tomto směru jeví Robert Harmsen a Menno Spiering, kteří se pokusili výsledky dosažené v oblasti výzkumu postojů k evropské integraci shrnout v úvodu svého sborníku *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European integration*. Z neexistence univerzálně uznávané definice euroskepticismu vyplývá i velké množství autorů zabývajících se jeho výzkumem. První práce motivovaná snahou o kategorizaci byl komparativní článek Paula Taggarta *A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems*. Pozdější spolupráce s Aleksem Szczerbiakem vedla k jeho rozpracování a pro potřeby této práce bude využito teoretického rámce, který předložili v článku *Theorising Party-Based Euroscepticism: Problems of Denifinition, Measurement and Causality*. Tito autoři se rovněž zasloužili o

sepsání sborníku *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism*, jehož úvodní část bude doplňovat podkapitoly, věnované ostatním typologiím. Z tohoto důvodu se jedná o nejdůležitější autory využité pro tuto bakalářskou diplomovou práci.

Mezi autory s kategorizačními ambicemi patří i Petr Kopecký a Cas Mudde, jejichž závěry uvedené v textu *The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe* budou v práci zahrnuty. Důležitým badatelem v oblasti euroskepticismu je i Chris Flood. Z jeho tvorby vybral autor článek *Ideological Factors in Party Alignments on the EU: A Comparison of Three Cases*. Dalším člověkem, nesoucím zásluhu za prohloubení studia v oblasti evropských postojů, je Nicolo Conti, od něhož je nutné zmínit práci *Party Attitudes to European Integration: A Longitudinal Analysis of the Italian Case*. V samostatné podkapitole bude uveden i příspěvek Søren Riishøje *Europeanisation and Euro-scepticism. Experiences from Poland and the Czech Republic*.

Druhou část práce bude tvořit již samotný analytický text. Primárními zdroji pro jeho vypracování budou volební programy politických stran. Z předvstupního období se bude jednat o programatiku pro volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002. V následující části bude práce vycházet z volebních programů pro volby do Evropského parlamentu v roce 2004 i 2009. V některých případech se ovšem tyto zdroje nejeví jako nejvhodnější prostředek k analýze postojů k dílčím aspektům evropské integrace spojených především s aktuálním děním v oblasti evropské politiky. Příležitost k jejich vyjádření nabízejí také stranické manifesty a prohlášení významných představitelů, dostupné z jejich internetových stránek či mediálních portálů, kterých bude ke zpracování bakalářské diplomové práce využito. Jedním z nejnavštěvovanějších serverů v České republice je iDNES.cz. Podobně populární zpravodajskou adresu představuje iHNed.cz. K předním zpravodajským stránkám zaměřeným na problematiku EU, dostupným i v českém jazyce, patří Euractiv. Co se týče částí práce věnovaných důležitým událostem v oblasti evropského integračního procesu, mediální zdroje budou sloužit jako doplnění aktuálních informací k volebním programům a pracím ostatních autorů. Zmínit lze například článek *EU vykročila z krize, dohodla reformní smlouvu* či *Klaus podepsal Lisabon. Tato hra nemá vítěze, reagoval Topolánek*. Především v souvislosti s průběhem ratifikace ústavní smlouvy byl v oblasti reflexe tohoto procesu českou politickou scénou nápomocný zpravodajský portál BBCCzech, například článkem *Česká vládní koalice bude řešit spor o euroústavu*.

Kromě těchto zdrojů bude nezbytné využít i vhodné sekundární literatury. Jako přínosné se pro vypracování kapitoly věnované otázce referenda o vstupu do EU jeví články Pavla Šaradína *Referendum o přistoupení k EU a volební podpora politických stran v České republice* a *Europeizace české politické scény – politické strany a referendum o přistoupení k Evropské unii* vypracovaný společně s Jakubem Dürrem a Danem Markem. Ze sborníku Pavla Šaradína *Volby do evropského parlamentu v České republice* bude využito pro dodatečnou interpretaci evropské programatiky článku *Analýza volebních programů* Petra Buchala, který se zaměřil na rozpracování stranických postojů na základě jednotlivých politik a budoucího směřování EU. Obdobná motivace vedla autora k použití článku Stanislava Balíka *Předvolební programy v evropských volbách*. Pozornost věnovaná začlenění stran do evropských frakcí vyžadovala použití sborníku Víta Hlouška a Petra Kanioka *Evropské politické strany po východním rozšíření Evropské unie*.

Co se týče části věnované analýze postojů ke Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu, oficiální stranické prameny budou doplněny textem kolektivu autorů Blahušiaka, Dóšové, Hutečky a Málka *Euroústava v českém politickém diskurzu*, který je rozsáhlou prací věnující se široké skupině aktérů, vystupujících v debatě o evropské ústavě. Neopomenutelným zdrojem informací k tomuto tématu je i příspěvek Huberta Smekala *Pozice ČR ve Smlouvě o Ústavě pro Evropu: rizika a výhody plynoucí pro ČR* ve sborníku Dočkala, Fialy, Kanioka a Pitrové *Česká politika v Evropské unii. Evropský integrační proces a zájmy České republiky*. Užitečnému prozkoumání postojů politických stran se v této oblasti věnovala i Věra Řiháčková v práci *Česká debata ke Smlouvě zakládající ústavu pro Evropu*. Jelikož významnou část práce tvoří i debata o Lisabonské smlouvě, spojená s obdobím předsednictví a volbami do Evropského parlamentu v roce 2009, přínosnou literaturu vypracoval kolektiv autorů Ústavu mezinárodních vztahů, který se již několik let zabývá badáním v oblasti české zahraniční politiky. Pro potřeby práce bude využito jejich analýzy evropské dimenze české zahraniční politiky, publikované v knihách *Česká zahraniční politika v roce 2007, 2008 i 2009*.

Členění práce

Bakalářská diplomová práce je členěna do pěti hlavních kapitol. V první bude představen teoretický rámec, založený na představení klasifikace postojů k evropské integraci. V této části bude uvedeno jak rozlišení euroskepticismu Paula Taggarta a

Alekse Szczerbiaka, na jehož základě bude provedena analýza jednotlivých stran, tak i doplňující kategorizace postojů na základě typologií Petra Kopeckého a Case Muddeho, Chrise Flooda, Nicolo Contiho a Søren Riishøje. Závěr kapitoly bude tvořit část, v níž bude blíže vysvětlena metodologie využitá pro propojení teoretické části práce s částí analytickou.

Pro identifikaci postojů stran ve stanoveném časovém rozmezí bude analytická část práce rozdělena do kapitol podle klíčových evropských témat, s nimiž se česká politická scéna musela potýkat. Každá z těchto kapitol bude nadále členěna do čtyř podkapitol podle jednotlivých zkoumaných politických stran seřazených dle jejich zkratk v abecedním pořadí.

Pro pochopení dlouhodobé profilace politických stran je nutné věnovat se jejich stanoviskům v historické perspektivě. Druhá kapitola bude proto analyzovat postoje z období ještě před vstupem České republiky do EU z evropské části programatiky do sněmovních voleb v roce 2002. Některé strany v kontextu případné participace České republiky na evropském projektu projevovaly svůj jasný souhlas, další však byly rozděleny, či proti vstupu. V tomto ohledu bude pozornost dále věnována referendu o tomto kroku, jež se stalo příležitostí pro stranický apel na elektorát s argumentací ve prospěch nebo neprospěch členství, což ovlivnilo konečný výsledek.

Jelikož květnový vstup bezprostředně následovaly volby do Evropského parlamentu, třetí kapitola se bude zabývat profilací na volební období 2004-2009. Analýze budou podrobeny volební programy jednotlivých stran pro evropské volby v květnu 2004. Pozornost bude věnována i jejich začlenění do frakcí Evropského parlamentu.

Ve čtvrté kapitole bude provedena analýza českého diskurzu o Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu. Jedná se totiž o neopomenutelný dokument, který měl prohloubit institucionální strukturu EU a nabízel tedy značný prostor pro vyjadřování stanovisek. Tato kapitola bude kromě sekundárních analýz vycházet ze stranické rétoriky a mediálních výstupů v kontextu událostí spojených s procesem ratifikace ústavní smlouvy v členských státech EU, zejména v souvislosti s neúspěšnými referendy ve Francii a Nizozemsku.

Pátá kapitola bude mapovat stanoviska od obnovení diskuse o ústavní smlouvě německým předsednictvím v první polovině roku 2007 po dokončení ratifikace její

modifikované verze, známé jako Lisabonská smlouva, v listopadu 2009. Tato kapitola bude rovněž pokrývat české předsednictví EU a zahrnovat analýzu stanovisek z volebních programů pro volby do Evropského parlamentu v roce 2009. V tomto období totiž docházelo v debatě o pokračování evropské integrace na úrovni České republiky ke značnému prolínání témat, což je pro udržení koherentní analýzy vhodnější uvést v jednom uceleném bloku.

1. Typologie přístupů k evropské integraci

Euroskepticismus se zpočátku objevoval jako typicky anglický fenomén odkazující na odlišnosti přístupu země ve vztahu k evropskému projektu politické a ekonomické integrace. S počátkem 90. let začaly různé formy euroskepticismu zaujímat stále významnější místo i v kontinentální Evropě. Jeho intenzita v rozpětí od fundamentálního odmítání evropské integrace po mírnou reformistickou kritiku se významně odlišuje v závislosti na zemi svého původu. Obecný trend narůstajícího kritického vnímání evropské integrace se nicméně ukazuje jako nevyhnutelný. Postupně narůstající politické pravomoci EU odpovídajícím způsobem znásobují potenciální zdroje napětí, což může vést k nárůstu forem euroskepticismu (Harmsen, Spiering 2004: 13). Klesající tendenci k benevolenci bylo možné spatřit zejména při komplikacích s ratifikací Maastrichtské smlouvy. Momenty zájmu o euroskepticismus se projevovaly, když referenda o evropských záležitostech měla negativní výsledek, což vyvrcholilo odkládáním projektu ústavní smlouvy v důsledku neúspěšných referend ve Francii a Nizozemsku. Zvětšování rozsahu EU prostřednictvím rozšiřování o nové státy s rozmanitými schématy politik, nazírání a projednávání evropských záležitostí přispělo k posílení zájmu o fenomén euroskepticismu. Představa větší a integrovanější EU se začala stávat hůře udržitelnou. V některých členských státech se euroskepticismus stal očividnou a stabilní, třebaže menšinovou pozicí. Ta pronikala i veřejným míněním a debatami v kandidátských zemích o kladech spojených s členstvím v období před rozšířením v roce 2004 (Szczzerbiak, Taggart 2008: 1,3). Česká republika svým diskurzem o důvodech vstupu a preferované formě integrace z tohoto proudu nijak nevystupovala. Chceme-li se však identifikaci euroskepticismu věnovat hlouběji, je třeba nadefinovat jeho parametry, což bylo předmětem bádání mnoha autorů, kteří si vytyčili za cíl postoje rámcově kategorizovat.

1.1. Původní a redefinovaná typologie P. Taggarta a A. Szczzerbiaka

Jednou z prvních snah o typologizaci byl v roce 1998 článek Paula Taggarta, který představil komparativní analýzu euroskepticismu v národních stranických systémech tehdejších 15 členských států EU a Norska. V pozdější práci z roku 2001 ve spolupráci s Aleksem Szczzerbiakem rozšířil škálu analýzy pro zahrnutí jak nových demokracií SVE, tak i etablovaných západoevropských států. Tato práce vedla k upřesnění rozlišení mezi tzv. „tvrdým“ a „měkkým“ euroskepticismem (Harmsen,

Spiering 2004: 18). Právě toto členění a rozpracování původního Taggarova konceptu euroskepticismu z roku 1998 vedlo k zásadní distinkci mezi těmito dvěma pozicemi především na základě odlišnosti hloubky a míry odporu (Havlík, Kaniok 2006: 15).

„*Tvrký*“ euroskepticismus byl definován jako principiální opozice vůči EU a evropské integraci projevující se u stran, které podporují vystoupení své země z EU nebo jejichž politika je namířena proti projektu evropské integrace jako takovému (Szczerbiak, Taggart 2008: 7). Autoři spolu s definicí uvádějí, že existují dvě metody vyhodnocení, zda je strana tvrdě euroskeptická. První je zjištění, zda se jedná o tzv. „*single issue anti-EU party*“, jejíž politika je založena na mobilizaci výhradně proti EU jako takové. Druhý způsob plyne z identifikace, zda opozice strany vůči EU není rámcována její rétorikou zdůrazňující příliš kapitalistický, socialistický, neoliberální či byrokratický aspekt EU v závislosti na její ideologické pozici. Ta vede k požadavku na fundamentální přehodnocení podmínek členství své země v EU, jež nejsou kompatibilní se současnou trajektorií evropské integrace. To je občas vyjádřeno podmíněnou podporou členství v EU, ovšem za nedosažitelných podmínek rovnajících se *de facto* odporu vůči členství (Szczerbiak, Taggart 2008: 7-8).

„*Měkký*“ euroskepticismus se vyznačuje absencí principiální opozice vůči evropské integraci či členství v EU, ale vymezení vůči jedné či více politickým oblastem vede k vyjádření kvalifikované opozice vůči EU, případně pokud je vyjádřeno, že národní zájem je odlišný od současné trajektorie EU (Szczerbiak, Taggart 2008: 8).

Typologizace na tvrdý a měkký euroskepticismus vyvolala kritickou reflexi, na jejímž základě se Taggart a Szczerbiak rozhodli svůj koncept redefinovat, přičemž se zabývali zejména výtkami dvojice Petr Kopecký – Cas Mudde. Ve své argumentaci přijali zejména výtku týkající se důrazu na problematiku podpory členství země v EU a nahradili ji inkorporací podpory či opozice transferu politické moci směrem od národních států na nadnárodní centrum v podobě EU (Havlík, Kaniok 2006: 20).

Na základě zapracování kritických poznámek byl „*tvrdý*“ euroskepticismus definován jako „*principiální opozice vůči projektu evropské integrace v podobě EU, a to především v odmítání transferu moci směrem k nadnárodním institucím jako je EU*“. (Szczerbiak, Taggart 2003: 12)

Verze „měkkého“ euroskepticismu byla redefinována jako „*absence principiální námitky vůči projektu evropské integrace či transferu moci směrem k nadnárodnímu tělesu jako je EU, ale přítomnost opozice vůči současně či do budoucna plánované trajektorii založené na prohloubení kompetencí, kterých EU plánuje dosáhnout.*“ (Szczerbiak, Taggart 2003: 12)

Taggartova a Szczerbiakova typologie na rozdíl od ostatních zapracovala většinu kritických výtek, které byly na adresu původní diferenciaci na měkký a tvrdý euroskepticismus učiněny a přitom si zachovala jasnost a zřetelnost i v revidované podobě. Naplnění obou typů vypovídá o postojích daných politických stran poměrně spolehlivě, a to přestože není ideální (Havlík, Kaniok 2006: 21).

1.2. Typologie Petra Kopeckého a Case Muddeho

Typologie P. Taggarta a Alekse Szczerbiaka byla kritizována P. Kopeckým a C. Muddem ze dvou pozic. Za prvé se podle nich jedná o definici měkkého euroskepticismu, který se jim zdá příliš inkluzivní. Podle Kopeckého a Mudda takto definovaný měkký euroskepticismus znamená, že do něj lze zahrnout libovolný nesouhlas s EU a jejími politikami a je tak v tomto pojetí přehnaně široce definovanou kategorií, tudíž ztrácí svou vypovídající hodnotu. Druhá výtka je směřována na otázku členství v EU. Podle mínění Kopeckého a Mudda se nejedná o klíčový bod, který by dělil „*tvrdé*“ a „*měkké*“ euroskeptiky, respektive se nejedná o bod, který by měl představovat zásadní zlom (Havlík, Kaniok 2006: 15). Kopecký a Mudde proto navrhují alternativní kategorizaci založenou na rozlišení mezi specifickou podporou EU na jedné straně a rozptýlenou podporou evropské integrace obecně na straně druhé. To vytváří dvě dvojice možných kombinací stranických přístupů k evropské integraci strukturované podle osy EU-optimisté/EU-pesimisté a osy eurofobové/eurofilové (Harmsen, Spiering 2004: 19). Na základě kombinací těchto dvou os vznikají čtyři možné kategorie postojů:

„*euroentuziasté*“, kteří kombinují EU-optimistickou a eurofilní linii a tedy podporují obecné myšlenky evropské integrace a věří v jejich institucionalizaci v podobě EU;

„*euroskeptici*“ představující kombinaci EU-pesimistické a eurofilní pozice, z čehož plyne podpora evropské integrace, ale pesimismus ohledně současného a/nebo budoucího směřování EU;

„*euroodmítači*“ kombinující EU-pesimistické a eurofobní postoje, takže nepodporují ani proces evropské integrace, ani EU;

„*europragmatici*“ zastávající EU-optimistickou a eurofobní osu, což se sice projevuje absencí podpory obecným myšlenkám evropské integrace, ale na druhé straně podporou EU (Kopecký, Mudde 2002: 302-303).

Kombinace os, na jejichž základě vznikají tyto postoje, je pro přehlednost uvedena v tabulce č. 1.

Tabulka 1: Typologie P. Kopeckého a C. Mudda

	<i>Eurofilové</i>	<i>Eurofobové</i>
<i>EU-optimisté</i>	<p><i>Euroentuziasté</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - podporují evropskou integraci - podporují současnou trajektorii EU 	<p><i>Europragmatici</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - odpůrci evropské integrace - podporují současnou trajektorii EU
<i>EU-pesimisté</i>	<p><i>Euroskeptikové</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - podporují evropskou integraci - odmítají dnešní trajektorii EU 	<p><i>Euroodmítači</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - odpůrci evropské integrace - odmítají dnešní trajektorii EU

Zdroj: Havlík, Kaniok 2006: 16

Uvedená typologie bývá kritizována kvůli konceptualizaci těžko obhajitelného pojetí euroskepticismu jako názoru, který sice oponuje dnešní trajektorii integračního procesu v podobě EU, ale evropskou integraci jako takovou v zásadě podporuje. Kopecký navíc neuvádí konkrétní případ takové strany, což jeho postřeh poněkud problematizuje. Podle Petra Kanioka je navíc diskvalifikujícím prvkem definice europragmatiků, pro které podle něj rovněž dosud není praktického užití (Havlík, Kaniok 2006: 21).

1.3. Typologie Chrise Flooda

Chris Flood navrhl svou typologii založenou na šestistupňovém kontinuu, v němž by se postoje k EU mohly situovat. Toto kontinuum pokrývá postoje od odmítavého k maximalistickému a obsahuje tedy nejen snahu o upřesnění euroskepticismu, ale kompletní škálu kategorizující i proevropské postoje (Harmsen, Spiering 2004: 19-20).

„*Odmítači*“ oponují jak členství v EU, tak participaci země v některé z dílčích institucí či politik;

„*Revizionisté*“ prosazují návrat zpět do stavu, který byl před přijetím nějaké smluvní revize, buď ve vztahu k celkovému uspořádání EU, anebo ve vztahu k jedné či více oblastem politik;

„*Minimalisté*“ akceptují současný stav EU, ale odmítají další prohlubování integrace jak její celkové struktury, tak jednotlivých politik;

„*Gradualisté*“ podporují další integraci buď celého systému, nebo dílčí politiky, dokud proces probíhá postupně a s obezřetností;

„*Reformisty*“ lze definovat jako zastánce konstruktivního zapojení se do reformy s důrazem na potřebu zlepšení jedné či více institucí či politik;

„*Maximalisté*“ se vyslovují ve prospěch pokračujícího procesu jak nejrychleji je to možné směrem k vyšším úrovním integrace buď celé struktury, nebo některých dílčích politických oblastí (Flood, Usherwood 2007: 6).

Kritika stupňovité typologie Ch. Flooda spočívá v tom, že sice představuje poměrně zajímavý teoretický koncept, ale je málo použitelný nejen pro středoevropský prostor. Důraz na vymezení vůči konkrétní podobě integrace totiž znamená rezignaci na dlouhodobější soudy a hodnocení v případech, že v průběhu zkoumaných období došlo v integračním procesu ke kvalitativním změnám. Tato typologie by tedy našla uplatnění v případě výzkumu postojů právě k dílčím dokumentům evropské integrace, například k tzv. evropské ústavě. Politické strany navíc málokdy vymezují či revidují své pozice na základě studia znění či revizí primárního práva (Havlík, Kaniok 2006: 22).

1.4. Typologie Nicolo Contiho

Nicolo Conti stejně jako Chris Flood posunul kategorizaci euroskepticismu směrem od čistě opozičního pólu ke spektru, které by mělo být viděno kontinuálně a obsahovat různé typy podpory stejně jako odporu vůči evropské integraci. Conti si navíc povšiml možnosti střední kategorie, která žádnou pozici nezastává. Oba autoři své konceptualizace nabídli ve vztahu k empirickým případům – Flood se soustředil na Francii a Conti na Itálii (Szczerbiak, Taggart 2008: 6). Conti definici euroskeptické škály své typologie přejímá z původního Taggartova a Szczerbiakova tvrdého a měkkého euroskepticismu:

„*Tvrký*“ euroskepticismus znamená principiální opozici vůči EU a evropské integraci projevující se u stran, které podporují vystoupení své země z EU nebo jejichž

politika je namířena proti projektu evropské integrace jako takovému. Neexistuje závazek reformování, ale pouze radikální změny současné trajektorie evropské integrace;

„*Měkký*“ euroskepticismus se vyznačuje absencí principiální opozice vůči evropské integraci či členství v EU, ale vymezení vůči jedné či více politickým oblastem vede k vyjádření kvalifikované opozice vůči EU, případně pokud je vyjádřeno, že národní zájem je odlišný od současné trajektorie EU. Strana má vůli k její reformě;

„*Žádný závazek/žádná zmínka*“ znamená, že strana nemá jasný postoj k evropské integraci. Politické preference mohou být vyjádřeny, ale je celkově nemožné definovat obecný přístup;

„*Funkční europeanismus*“ je charakteristický podporou evropské integrace jako strategie sloužící domácím zájmům nebo jinému cíli strany. Podpora hlubší integrace je podmíněna slučitelností s těmito zájmy. V opačném případě dochází k obraně *statu quo*;

„*Identitární europeanismus*“ představuje principiální podporu EU a evropské integrace, která je rovněž spojena s prohlášením o podpoře dalšího přesunu kompetencí z národní na nadnárodní úroveň federální Evropy a evropského občanství. Prohloubení integrace si strana stanovila jako základní cíl (Conti 2003: 17).

Contiho typologie má ale vadu v tom, že v oblasti euroskepticismu nic nového nepřináší a navíc pracuje s již překonaným a upraveným pojetím, které zformulovali P. Taggart a A. Szczerbiak. Badatelskou lákavostí může být úplnost škály postojů. Je ovšem otázkou, zda atraktivita na sebe navazujících stupňů nevznikla právě na úkor jejich hlubšího promyšlení a doplnění mezičlánků v případě, kdy by neexistovala jednoznačná varianta přiřazení strany ke konkrétnímu stupni (Havlík, Kaniok 2006: 22).

1.5. Typologie Søren Riishøje

Poslední uvedenou typologii zformuloval Søren Riishøj. Vychází z podobných pozic jako původní klasifikace P. Taggarta a A. Szczerbiaka. Produktem je ale odlišná škála, která nepracuje ani tak s mírou euroskepticismu, ale s jeho obsahovým původem (Havlík, Kaniok 2006: 20). Riishøj stanovil celkem devět způsobů identifikace:

„*Identitární*“ euroskepticismus, jehož obsahem je rozpor mezi národní identitou a evropskou identitou a zahrnuje obavu z pohlcení ze strany nadnárodní instituce, jako je EU, čímž dojde i ke ztrátě národní suverenity;

„*Cleavage-based*“ euroskepticismus, který vychází z hlavních konfliktních linií ve společnosti, tzv. cleavages;

„*Politicky založený*“ či „*funkcionální euro-realismus*“ podle něj pramení z odporu k jedné konkrétní společné politice EU, kupříkladu ke společné zemědělské politice, společné měně či přechodným obdobím pro volný pohyb pracovní síly. V jistých případech se může jednat o „*single-issue*“ skepticismus, tedy skeptický přístup k jedné z hlavních oblastí EU;

„*Institucionální*“ euroskepticismus popisuje jako projev konfliktu mezi legitimitou evropských a národních institucí. Nízká míra důvěry v politické instituce národního státu může vést ke zvýšení důvěry v instituce EU a EU celkově či naopak;

Euroskepticismus „*založený na národních zájmech*“ zahrnující rozpor mezi společnými evropskými a národními cíli. V tomto případě je hlavním cílem obrana životně důležitých národních zájmů navzdory oslabení společného evropského projektu;

„*Zkušební*“ euroskepticismus vychází z pocitu, že vyjednávání o členství v EU bylo neférové a nesymetrické a jeho finální výsledek byl tedy vynucen;

„*Stranický*“ euroskepticismus je formulován politickými stranami a charismatickými lídry, kteří používají jak neoliberalní („*thatcheristickou*“), tradicionalistickou či levicově populistickou argumentaci;

„*Atlantický*“ euroskepticismus, jehož východiskem je rozpor či dilema mezi pro-amerikanismem a pro-evropeanismem v případě Společné zahraniční a bezpečnostní politiky;

„*Praktický*“ euroskepticismus neobsahující žádný principiální odpor vůči EU a evropeizaci, ale evropeizace je definována národním způsobem, odlišným od bruselské a požadované EU na základě kodaňských kritérií. Riishøj jako příklad uvádí Slovensko za období Mečiara (Riishøj 2004).

Typologie S. Riishøje je rovněž zajímavým badatelským pokusem, který sleduje původ euroskepticismu. Jeho slabinou je, že všem motivacím de facto přiznává stejnou váhu ve smyslu jejich potenciálu pro opozici k evropské integraci (například atlantický euroskepticismus a identitární euroskepticismus). Riishøjova typologie se tak ve svém využití může jevit jako velmi omezená (Havlík, Kaniok 2006: 22).

1.6. Metody analýzy

V této kapitole bylo představeno několik způsobů pro typologizaci přístupu k evropské integraci. Kladné zodpovězení výzkumné otázky o negativním vymezení vůči EU bude doprovázeno identifikací postoje strany v teoretickém rámci Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka. Jedná se o revidovanou podobu měkkého a tvrdého euroskepticismu publikovanou v článku *Theorising Party-Based Euroscepticism: Problems of Denifinition, Measurement and Causality*. Pro potřeby identifikace tvrdého euroskepticismu bude třeba využít i vyhodnocovací metodu, uvedenou v jejich díle *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism*. Zodpovězení hypotézy tedy bude u možných tvrdě euroskeptických stran vycházet ze zjištění, zda se jedná o „single issue anti-EU party“, základem jejíž politiky je podle Taggarta a Szczerbiaka principiální opozice a mobilizace proti EU jako takové; či zda se jedná o stranu, jejíž ideologická pozice a argumentace vede k vyjádření podmíněčné podpory členství v EU, ovšem za nedosažitelných podmínek, což se *de facto* rovná odporu vůči členství.

Z teorie tvrdého a měkkého euroskepticismu bude vycházet i zodpovězení otázky o stranickém štěpení. V tomto případě bude vyhodnoceno, zda se někteří straničtí představitelé neprofilovali na základě Taggartovy a Szczerbiakovy typologie vůči evropské integraci způsobem odlišným od postoje své strany. Obdobným způsobem dojde k zodpovězení otázky o konzistentnosti stranického stanoviska, což bude vycházet ze zjištění, zda během sledovaného období konkrétní strana ve stanoveném teoretickém rámci nevykazuje změnu. Vzhledem k časovému vymezení práce, které umožňuje sledovat postoje v delším období než pouze k jedné záležitosti, bude tedy možno zjistit, zda nedošlo vlivem změn stranických stanovisek k posunu v rámci stanovené euroskeptické škály.

2. Vstup České republiky do EU a referendum do této otázky

Na Kodaňském summitu v prosinci 2002 došlo k ukončení jednání o podmínkách přistoupení České republiky k EU a zároveň bylo potvrzeno datum rozšíření na 1. květen 2004. Smlouvu o přistoupení podepsali 16. dubna 2003 na summitu EU v Aténách prezident Václav Klaus, Předseda vlády Vladimír Špidla a ministr zahraničí Cyril Svoboda (Havlík, Kaniok 2006: 63). Vstup byl na základě rozhodnutí zákonodárců podmíněn souhlasem daným voliči v referendu³. Politické strany vyjádřily svůj pohled na členství dávno před jeho konáním, naposledy v kampani před parlamentními volbami v roce 2002. Nejenže se přistoupení stalo dominantním tématem, ale i hlavním faktorem utváření středo-levé koalice, zformované po volbách. Blížící se termín konání referenda v červnu 2003 přinutil strany k přijetí stále lépe definovaných postojů v otázce členství, budoucího vývoje EU a role České republiky v ní (Baun et al. 2006: 250, 260). Referendum proběhlo v České republice ve dnech 13. a 14. června 2003. Účast dosáhla 55,21 % voličů, z nichž 77,33 % se vyslovilo pro vstup, 22,67 % bylo proti. Česká republika se tak mohla k 1. květnu 2004 stát plnoprávným členem EU (Havlík, Kaniok 2006: 63; Marek 2006: 166).

2.1. ČSSD

ČSSD svůj volební program z roku 2002 nepojala tematicky, ale na základě příkladů jednotlivých osob, pro které byla nabízena řešení. Kvůli této strukturaci byla evropská tematika v dokumentu značně rozptýlena⁴. ČSSD explicitně prosazuje, „*aby se Česká republika začlenila do hlavního proudu evropského myšlení a stala se plnohodnotným a rovnoprávným členem EU (...) se všemi výhodami, jež z toho plynou.*“ Jejich výčet zahrnuje posílení demokracie, stability a prosperity. Sociální demokracie uvádí za svůj cíl dosažení plné zaměstnanosti. V kontextu naplnění tohoto záměru vstup České republiky do EU spatřuje jako významně nápomocný. EU je v programu

---

³ Dle článku 10a Ústavy České republiky je ratifikace mezinárodní smlouvy podmíněna třipětinovým souhlasem obou komor Parlamentu. Ústavní činitelé se však vůbec poprvé v historii rozhodli uplatnit institut referenda, který *de facto* rozhodnutí parlamentu nahradil. Jelikož ale v českém právním řádu neexistoval rámcový zákon o celostátním referendu, bylo nutno přijmout úpravu formou zvláštního ústavního zákona, neboť dle čl. 2 odst. 2 Ústavy může pouze ústavní zákon stanovit, kdy a jak bude lid vykonávat moc přímo. Referendum o přistoupení se tedy v České republice řídilo Ústavním zákonem o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii 515/2002 Sb. (Marek 2006: 165)

⁴ Ačkoli během svého působení ve vládě ve volebním období 1998-2002 ČSSD získala nálepku nejsilnější „*proevropské*“ strany, je zajímavé, že ve svém volebním programu z roku 2002 se evropské problematice téměř nevěnuje (Dürr, Marek, Šaradín 2004: 32, 44).

vykreslována jako „nejvýznamnější světové hospodářské seskupení“, jehož výhod by v případě začlenění mohli využívat občané i firmy⁵. V oblasti zemědělství projevuje záměr umožnit spravedlivou soutěž se zemědělci z EU systémem podpor (ČSSD 2002).

Jelikož vstup do EU byl již tradičním cílem českých vlád, po volbách vytvořená vláda ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU nepředstavovala v tomto směru žádnou výjimku (Fiala, Pitrová 2005: 160). Ve svém programovém prohlášení deklarovala odhodlání „vynaložit veškeré úsilí pro úspěšné dokončení přístupových jednání s Evropskou unií a sjednání maximálně výhodných podmínek pro vstup České republiky do Evropské unie“. Prohlášení obsahuje i plán vytvořit nezbytné „legislativní podmínky pro rozhodování o přistoupení naší země k Evropské unii v referendu“ a hodlá vynaložit úsilí k přesvědčení občanů, že členství je v našem zájmu (Vlada.cz 2002). Svůj úmysl se vláda Vladimíra Špidly rozhodla prosadit prostřednictvím kampaně⁶, jejímž úkolem nebylo pouze poskytnout objektivní údaje o evropské integraci, ale především přesvědčit voliče (Fiala, Pitrová 2005: 160). Již od března 2003 se do kampaně za vstup zapojovaly přední osobnosti sociální demokracie včetně samotného premiéra i ministra financí Bohuslava Sobotky (Holecová, Kopecký 2003).

Premiér ještě v předvečer referenda vyzval občany, aby přišli o své budoucnosti sami rozhodnout a zdůraznil své přesvědčení, že evropská integrace je v našem národním zájmu⁷: „Pro mě samotného je věc zřejmá. Já sám jsem se po mnoha úvahách rozhodl; rozhodl jsem se, že evropský projekt je výhodný pro Českou republiku, že evropský projekt

---

⁵ Strana uvádí i orientační kalkulaci finančních výhod, které by pro Českou republiku z členství plynuly: „Jen čistá nenávratná pomoc EU má podle odhadů činit 60 až 80 mld. Kč ročně, zatímco výše členského příspěvku ČR do EU se odhaduje na 20 až 25 mld. Kč ročně. Předpokládá se, že ČR bude nejméně 10 let příjemcem pomoci z fondů EU.“ (ČSSD 2002)

⁶ Organizací kampaně byl pověřen odbor komunikační strategie Ministerstva zahraničních věcí, který na ni obdržel 200 milionů Kč (Fiala, Pitrová 2005: 160).

⁷ Špidla mj. prohlásil následující: „Nevstoupíme-li, rozhodneme-li Ne, nevstoupíme do Evropské unie. Kolem našich hranic se spustí opona, která nebude sice železná, ale bude velmi hmatatelná. Česká republika se stane ostrovem uvnitř sjednocené Evropy a ona opona se potáhne i na našich hranicích se slovenským sousedem“ a závažnost volby přitom přirovnal k závažnosti rozhodování o přijetí či odmítnutí Marshallova plánu v roce 1947. „Tehdy jsme odmítli pod tlakem Sovětského svazu a zaplatili jsme ztrátou suverenity, ztrátou prosperity a Rakousko, které tehdy neodmítlo, se nám začalo velmi rychle vzdalovat.“ Špidlova slova lze tedy interpretovat tak, že odmítnutí vstupu nevyhnutelně povede k větší ztrátě suverenity, než kdyby se voliči rozhodli pro vstup, i když je explicitně k hlasování pro vstup nevybízel (Táborská 2003).

je naším národním zájmem a že je vhodné se do něj připojit.“ (Táborská 2003) Nikdo z čelných představitelů ČSSD vstup do EU neodmítl (Dürr, Marek, Šaradín 2004: 35).

2.2. KDU-ČSL

Evropská tematika se objevuje hned v počátečních kapitolách volebního programu KDU-ČSL⁸ z roku 2002 a je detailněji rozpracována v části *„Evropská budoucnost naší země“*, v níž je vstup České republiky do EU pojímán jako nová etapa státnosti. Úsilí o vstup je podle KDU-ČSL úkolem české diplomacie. Podobně jako ČSSD vnímá přistoupení do EU jako prostředek k dosažení konkurenceschopnosti České republiky, zvýšení zaměstnanosti a tržeb podnikatelů. Ve svém programu je ale konkrétnější. Je například deklarován zájem na účasti České republiky ve společné zahraniční a bezpečnostní politice (SZBP) a na reformě společné zemědělské politiky (SZP). KDU-ČSL se dokonce hlásí k podpoře ústavní smlouvy a ke vzniku *„přirozené evropské demokratické federace“*, za jejíž výhodu považuje zjednodušení a zlevnění rozhodovacích procesů v oblastech společného zájmu⁹. Strana rozšířila zahraničně-politický aspekt své programatiky i o prohlášení, že klade stejný důraz na transatlantické vztahy jako na vztah k EU. Zmiňuje ovšem, že bude-li třeba, preferuje hájit společnou evropskou politiku. (KDU-ČSL 2002a: 3-4, 29)

Už před volbami zástupci stran budoucí vládní koalice hovořili o tom, že právě úspěšný vstup do EU je nejdůležitějším úkolem příští vlády. Faktor blížícího se plánovaného termínu přistoupení měl dopad na povolební chování i u KDU-ČSL. Její předseda Cyril Svoboda potvrdil překonání mezistranických rozporů ihned po volbách, když řekl: *„Ale nad tím vším je určitě náš vstup do Evropské unie jako svorník, který nás výhradně dává dohromady,“* což se odrazilo i v programovém prohlášení vlády¹⁰ (Dürr, Marek, Šaradín 2004: 34) a v usnesení celostátní konference strany, jež obsahuje výzvu občanům, aby podpořili přistoupení k EU (KDU-ČSL 2002b). Poslední příležitostí pro přesvědčení voličů o vstupu do EU bylo období několika málo dnů před samotným

---

⁸ Volební program *„Dáme věci do pořádku“* v roce 2002 lidovci zpracovali v rámci uskupení Koalice, kterou utvořili s Uníí svobody – Demokratickou uníí (Dürr, Marek, Šaradín 2004: 33).

⁹ Programatika KDU-ČSL obsahově navazuje na kapitolu o zahraniční politice v programovém dokumentu z roku 1998, kde prosazuje českou účast v hospodářské a měnové unii, v oblasti tzv. Schengenu a při vytváření SZBP. Podporuje snahy, které by Českou republiku prezentovaly jako zemi s větší dynamikou integrace (Dürr, Marek, Šaradín 2004: 33).

¹⁰ Viz 2.1.

referendem¹¹. KDU-ČSL vydala prohlášení, v němž jednoznačně vyzvala občany, aby hlasovali pro vstup do Unie. Stejně jako v případě ČSSD, ani nikdo z čelních představitelů KDU-ČSL v referendu vstup země neodmítl (Dürr, Marek, Šaradín 2004: 35).

2.3. KSČM

Ze samotné myšlenkové báze komunismu, pro který je na jedné straně typický „*internacionalismus*“ a na straně druhé odmítání „*imperialismu*“ a „*kapitalismu*“, pramení i vliv na formování postoje KSČM k evropskému integračnímu procesu (Havlík, Kaniok 2006: 72). KSČM ani v klíčovém období před vstupem nebyla schopna ve své volební programatice zaujmout jasný postoj¹² (Dürr, Marek, Šaradín 2004: 32). Nicméně je deklarován explicitní zájem, že o vstupu České republiky do EU musí rozhodnout občané. KSČM proto požaduje vypsání a schválení zákona o referendu v této věci. V procesu vyjednávání o vstupu do EU žádá o uplatňování českého národního zájmu, aby případné členství v EU bylo rovnocenné se současnými členskými zeměmi. Rovněž žádá „*znovu podrobně prozkoumat výsledky jednání o přistoupení k EU*“, ovšem bez bližší specifikace, jak toho dosáhnout. Obdobným způsobem hovoří i o prosazování podmínky, aby při vstupu do EU nedošlo v České republice k náhlému a plošnému růstu cen, který by nebyl doprovázen odpovídajícím růstem příjmů obyvatel. V oblasti zemědělství požaduje respektování navržených výrobních kvót, jednotných intervenčních cen pro nákup skladovatelných produktů a uplatňování tzv. přímých plateb. Komunisté se navíc hlásí o využití fondů EU pro rozvoj regionů a stanovení pravidel pro příjem regionální pomoci (KSČM 2002).

KSČM shrnula svá stanoviska v prohlášení *Pro demokratickou Evropu (Manifest KSČM)*, v němž utvořila ideál socialistické evropské společnosti, který ovšem současná EU, založená na maastrichtských kritériích, nesplňuje (Šaradín 2003). Manifest

---

¹¹ KDU-ČSL dne 29. 4. 2003 schválila dokument, nazvaný „*Na cestě k rozšířené Evropě*“, který označila jako „*Postoje KDU-ČSL v debatě o budoucnosti Evropy*“. V dokumentu ve zkratce nastiňuje historii evropské integrace a postoj strany k očekávaným procesům a mechanismům hlavních institucí. Za základní považuje tři principy: subsidiarita, proporcionalita a solidarita. Křesťanští demokraté, stejně jako ODS, neopomíjejí ani nutnost zachování a posilování transatlantických vazeb (Dürr, Marek, Šaradín 2004: 34).

¹² Již v programu z roku 1998 se její evropská rétorika vyznačuje vágními prohlášeními, když se vyslovuje pro „*vstup do Evropy ano, ale na demokratickém základě*“. Začlenění České republiky do EU podmiňuje tím, že se země nestane „*kolonií*“ a že vstoupí na „*rovnoprávném základě*“. Dožaduje se, aby občané měli možnost vyslovit svůj názor v referendu poté, co se s nimi povede široká diskuze (Dürr, Marek, Šaradín 2004: 32).

obsahuje mnohdy emocionální výzvy a ideologická konstatování, jako např. že Maastrichtský model „*uplatňuje koncept nadvlády mocných nad slabými, moci velkého, zejména finančního kapitálu proti zájmům národů, potlačování sociálních práv i národních specifik. Namísto rozhodování byrokratického aparátu ve službách nadnárodního kapitálu je třeba vytvořit demokratický rozhodovací a kontrolní mechanismus*“ či budoucí záměr na „*vytvoření systému evropské kolektivní bezpečnosti. Soudobý proces postupného rozšiřování NATO cestou k míru a bezpečnosti není.*“ (KSČM 2003)

Jelikož předchozí manifest, dosavadní programatika, ani dokumenty strany neobsahovaly výzvu, jak během referenda hlasovat, projevil ústřední výbor (ÚV) vůli do konce března 2003 vydat doporučení voličům a občanům k referendu o vstupu do EU (Holecová, Kopecký 2003). ÚV KSČM nakonec schválil následující prohlášení: „*KSČM chápe evropskou integraci z dlouhodobého a strategického hlediska za objektivní záležitost a nepochybně členství v EU v dlouhodobějším časovém horizontu. Přesto vzhledem k vyjednaným podmínkám, nepřipravenosti země na vstup do evropské integrace a neznalosti toho, jaká bude EU po připravované reformě, nemůže občanům doporučit, aby v referendu hlasovali pro vstup do Evropské unie v roce 2004.*“ (KSČM citována in Šaradín 2003) Strana byla nicméně v tomto postoji poznamenána určitou heterogenitou neboť navzdory doporučení se její místopředsedové Miloslav Ransdorf, Jiří Dolejš a Zuzka Rujbrová rozhodli vstup země do EU podpořit (BBCzech.com 2003). Místopředseda Ransdorf své rozhodnutí později potvrdil. Komentoval jej slovy: „*Je to pouze menší zlo*“ a usnesení výboru označil za „*takzvané měkké ne*“, které podle něj nebyla nějaká závazná linie, kterou by členové měli respektovat (Landa 2003).

2.4. ODS

Občanskodemokratickým volebním programem v roce 2002 bylo tzv. *Volební desatero*. Evropské integraci věnovala strana zvláštní část s názvem „*ODS volí EU*“, částečně se EU věnuje část „*ODS volí národní zájmy*“ (Havlík 2009: 92). Občanští demokraté prosazují, že náš vstup do EU musí být uskutečněn v nejbližším možném termínu¹³, ale také upozorňuje, že ji vidí realisticky¹⁴. Neskryvá svou obavu, že vše

---

¹³ Což je pochopitelné vzhledem k tomu, že to byla právě koaliční vláda ODS v čele s Václavem Klausem, kdo v lednu 1996 podal přihlášku ke členství České republiky v EU (Havlík, Kaniok 2006: 67).

¹⁴ Svůj postoj, který ODS nazývá jako realistický, shrnula již v podrobném dokumentu *Manifest českého eurorealismu* z roku 2001. V něm mj. uvádí, že „*ČR se svou malou, otevřenou, exportně orientovanou*

„nasvědčuje tomu, že se Evropa pohybuje směrem k superstátu. Eurofederalisté dávají jasně najevo, že je pro ně cílem jednotný, nadnárodní státní útvar. To podle nás nevytvoří harmonické soužití evropských národů, ale může to vyústit do nové vlny národních antipatií.“ ODS se v této otázce vymezila vůči ČSSD a KDU-ČSL, jež považuje za ztělesnění „*importovaného eurofederalismu*“, pokoušejícího se všechny ostatní koncepty označit za nepodstatné nebo je izolovat jako „*antievropské*“ a „*euroskeptické*“. Proti tomuto směřování vyzdvihuje národní stát, který považuje jako zcela přirozený produkt společenského vývoje (ODS 2002: 4-5). Předseda stany Václav Klaus¹⁵, se vyjádřil, že považuje za svou povinnost proti ideologii „*plíživé unifikace*“ bojovat, což ale, jak zdůraznil, nemá žádnou souvislost s pokračujícím zájmem o vstup do EU (Klaus 2002). ODS tuto pozici reflektovala ve svém volebním programu, když deklarovala svůj zájem aktivně se zúčastnit práce Konventu o budoucím uspořádání EU, který považuje za příležitost k prosazení vlastních představ o budoucnosti evropské integrace. Explicitně dává najevo, že „*nevidí budoucnost evropské integrace v umělém zarovnání všech evropských států do jednoho právního, politického, ekonomického a institucionálního rámce, bez ohledu na odlišné národní tradice*“ a nepodporuje „*zvyšování pravomocí Evropské komise, či snahu o její přeměnu do polohy ‚evropské vlády‘, ani zvyšování pravomocí Evropského parlamentu*“. Při hlasování v Evropské radě trvá „*na zachování práva národního veta v klíčových otázkách národní suverenity, jako je např. fiskální suverenity či zahraniční a bezpečnostní politika. Zavedení hlasování kvalifikovanou většinou by znamenalo riziko vzniku hlasovacích kartelů a přehlasování jednotlivých států proti jejich vůli*“. V zmíněné oblasti SZBP odmítá jakýkoliv evropský obranný a bezpečnostní projekt vedoucí k oslabení NATO a transatlantické vazby s USA. Otázku zavedení eura považuje za předčasnou (ODS 2002: 4-5). Podpora ODS směřovala již před parlamentními volbami 2002 k realizaci vnitřního trhu¹⁶, resp. volnému pohybu tzv. čtyř svobod, což koresponduje s dlouhodobým (liberálním) konceptem strany v oblasti

---

ekonomikou má životní zájem o plnoprávný vstup na jednotný trh EU (...) Další nepřirozené prohlubování evropské integrace směrem k federaci bychom měli odmítnout. (...) Důrazně musíme odmítnout fiskální unii, tedy sjednocování daňových, sociálních, penzijních atd. systémů, jako další krok k federálnímu státu. (...) Je nepřijatelné, aby jakýkoliv evropský projekt v obranné a bezpečnostní oblasti vedl k oslabení NATO a transatlantické vazby s USA. V EU nesmí dojít k budování paralelního systému obranného plánování ani duplicitních struktur ke strukturám NATO.“ (ODS 2001: 8, 10-11)

¹⁵ V listopadu 2002 nahradil V. Klause v čele strany Mirek Topolánek (Hloušek, Kaniok 2007: 32).

¹⁶ Z programatiky z roku 1998 je patrný požadavek ODS, aby EU symbolizovala svobodný trh, partnerství a otevřenou soutěž a aby realizovala reformy, které přitom nepovedou k rozpuštění státu (Dürr, Marek, Šaradín 2004: 32).

ekonomické politiky a odmítáním státní ingerence do hospodářství. Tyto názory se tak přenášejí z arény domácí politiky na úroveň evropskou (Havlík, Kaniok 2006: 68).

ODS se věnovala evropské problematice ze všech stran nejobsáhleji. Ačkoliv své postoje včetně explicitní podpory vstupu do EU vyjadřovala dlouhodobě, následovala ostatní strany v mobilizaci elektorátu před referendem prostřednictvím brožurky *Když do EU, tak s ODS*, která byla určena zejména voličům a sympatizantům strany (Šaradín 2003). Je zdůrazněno, že ekonomicky není žádné alternativy k našemu členství v EU, „*vstup ČR do EU podporujeme*“. Dokument obsahuje důrazné vymezení vůči vládním stranám a způsobu vedení vládní kampaně za vstup do EU: „*Socialistická vláda naproti tomu o EU občanům soustavně lže. Zastírá méně příjemné stránky našeho členství v EU. ODS ale říká občanům ČR o EU pravdu. Naše začlenění do EU není a nebude žádnou vstupenkou do ráje, bude doprovázeno i méně příjemnými jevy.*“ (ODS 2003a: 2)

Ještě před samotným referendem strana zveřejnila doporučení vyzývající „*voliče a příznivce, aby k referendu přišli a aby hlasovali pro vstup do EU*“ (ODS citována in Šaradín 2003). Navzdory tomuto jasně deklarovanému zájmu se ODS podobně jako KSČM musela potýkat s vnitrostranickou heterogenitou. Z čelních představitelů strany vstup do EU odmítli místopředseda strany Ivan Langer a poslanec Martin Říman (Šaradín 2003). Předseda strany Mirek Topolánek jistou rozpolcenost strany v důsledku jejich rozhodnutí komentoval slovy: „*Nikdy jsme netvrdili, že sto procent našich členů a příznivců je pro vstup. Já s Langrem a Římanem nesouhlasím, ale nedovedu si představit, že bych lámal jejich názor direktivním způsobem.*“ (Grohová 2003). Topolánek svou vlašnost ke vstupu do EU symbolicky vyjádřil: „*5,1 : 4,9. Ano. Tak silné, či spíše slabé je v tuto chvíli mé ano. Lístek s tímto slůvkem vhodím při červnovém referendu do hlasovací urny.*“ (Šaradín 2003). Svůj hlas pro potvrdil i jeden z autorů *Manifestu českého eurorealismu* za ODS Jan Zahradil: „*Nikdy jsem se netajil tím, že můj hlas byl pro vstup do Evropské unie i s tím je známo, že mám celou řadu kritických výhrad vůči jejímu současnému fungování.*“ (Landa 2003) Již bývalý předseda strany Václav Klaus ke svému hlasování v referendu prohlásil, že je to výhradně jeho soukromá věc a že ji veřejně nesdělí (Kytka 2003).

3. Volby do Evropské parlamentu v roce 2004 a připojení k evropským frakcím

Poté, co se Česká republika stala 1. května 2004 plnoprávným členem EU, se ve dnech 11. a 12. června 2004 konaly volby do EP. Během volebního období 2004-2009 připadalo na Českou republiku celkem 24 mandátů. Z voleb, jichž se účastnilo 28,32 % voličů, vyšla vítězně opoziční ODS ziskem 30,04 % hlasů a devět mandátů. Následovala ji KSČM s 20,26 % a šesti mandáty, Sdružení nezávislých a Evropští demokraté (SNK ED) obdrželi 11,02 % hlasů a tři mandáty a KDU-ČSL získala 9,57 % hlasů a dva mandáty. Ve volbách utrpěla porážku vládní ČSSD¹⁷ ziskem pouhých 8,78 % hlasů a dvou mandátů. Volební práh se podařilo překonat ještě dvěma nezávislým kandidátům se ziskem 8,18 % hlasů (Volby.cz 2004).

3.1. ČSSD

Na rozdíl od svých koaličních partnerů je ČSSD jedinou vládní stranou, která v evropském volebním programu zabývá tématem ústavní smlouvy, na niž trvá, protože ji vnímá jako „významný krok k posílení rozšířené Evropské unie“ (ČSSD citována in Šaradín 2004: 213). Strana se hlásí k rozvíjení evropského sociálního modelu, za jehož pevnou součást považuje odborové hnutí a hodlá v EP obhajovat opatření zvyšující zaměstnanost v EU (Balík 2003). V tomto směru se ČSSD zaštiťuje *Chartou Společenství o základních sociálních právech pracovníků* a pokládá za nutné, aby EU nadále prosazovala hospodářskou a sociální soudržnost, solidaritu mezi regiony a regionální rozvoj. Klade si za cíl prosadit finanční perspektivu regionů pro evropský rozpočet v období 2007-2013. Podpora sociálních demokratů směřuje také vstříc rozvíjení společné zemědělské politiky „s cílem zajistit rozvoj zemědělské výroby podle potřeby trhu, zlepšovat úroveň života na venkově, respektovat potřebu ochrany životního prostředí, zvýšit ochranu a zlepšit vzhled venkovské krajiny“. Jedná se o vcelku obecná konstatování, protože o konkrétní reformě či reálné podobě opatření, jak těchto cílů dosáhnout, se program nezmiňuje (Šaradín 2004: 218, 226; ČSSD citována in Šaradín 2004: 221).

---

¹⁷ Kvůli neúspěchu ČSSD v těchto volbách rezignoval premiér Vladimír Špidla. První místopředseda Stanislav Gross následně oznámil, že je připraven sestavit vládu s lidovci (iDNES.cz 2004). Stanislav Gross se později v březnu 2005 stal řádným předsedou ČSSD (BBCCzech.com 2005a).

Obdobným způsobem formuluje ČSSD své kladné stanovisko k rozvoji SZBP do podoby, „*kteřá zajistí Evropské unii silný vliv na vývoj ve světě*“. S unijní zahraniční politikou úzce souvisí otázka obrany a bezpečnosti, které v programu dominuje stěžejní téma poslední doby – mezinárodní terorismus (ČSSD citována in Šaradín 2004: 223; Šaradín 2004: 224). Pro posílení evropské spolupráce proti hrozbám terorismu ČSSD vyjadřuje podporu budování evropských jednotek rychlého nasazení v rámci SZBP a posílení Evropského policejního úřadu (Balík 2004). V oblasti vědy a kultury se zasazují o větší spolupráci mezi vzdělávacími institucemi EU a jejími členskými státy a navrhuji vytvořit společné evropské výzkumné projekty a týmy. ČSSD deklarovala svůj úmysl, že „*po zvolení do Evropského parlamentu se aktivně zapojí do činnosti Evropské strany sociálně demokratické*¹⁸“ a „*budou se podílet na formulování jejího programu a její činnosti*“. (ČSSD citována in Šaradín 2004: 227-228, 230)

3.2. KDU-ČSL

Ve svém volebním programu KDU-ČSL za základní prvek své sociální politiky i celého programu pokládá problematiku rodiny, v tomto ústředním bodu si křesťanští demokraté přejí zachovat zásadu jednomyslnosti v Radě ministrů¹⁹ (Šaradín 2004: 214, 226). V oblasti sociální politiky se dále hodlá zaměřit na boj proti nezaměstnanosti, jehož chce dosáhnout prostřednictvím podpory rekvalifikačních programů a celoživotního vzdělávání. V souvislosti s rozšířením EU požaduje navýšení prostředků pro strukturální fondy na realizaci projektů zejména v oblasti dopravní infrastruktury a životního prostředí. Zároveň se hodlá zasadit o zefektivnění administrativy a organizace strukturální pomoci s důslednou kontrolou využívání poskytnutých finančních prostředků (KDU-ČSL 2004a). Z programu však není však zřejmé, zda má jít o kontrolu prostředků a jejich administrativy ze strany EU, či České republiky (Šaradín 2004: 218). Lidovci se vyjadřují i k reformě SZP, za prioritní pokládají zejména prostředky na rozvoj venkova. Strana uvádí, že „*dnes představují asi 10% prostředků vynakládaných v rámci unie na*

---

¹⁸ Stanislav Balík zmiňuje, že žádná taková frakce ovšem v EP nepůsobí - zato zde nalezneme Stranu evropských socialistů a proto se domnívá, že se ČSSD za její název zřejmě stydí, jelikož ji nazývá Evropskou stranou sociálně demokratickou. Ačkoli v obou termínech není z politologického hlediska významný rozdíl, ČSSD se zřejmě obává, že pro českého voliče má slovo "socialismus" poněkud jiné konotace než např. pro Francouze (Balík 2004).

¹⁹ KDU-ČSL zmiňuje potřebu přijetí „*evropské*“ definice rodiny“. Ovšem jasně deklaruje, „*že společnou definici rodiny v rámci EU je možno přijmout jedině v případě, že bude vycházet z tradičního pojetí rodiny, považujícího za základ rodiny manželství mezi mužem a ženou*“ (KDU-ČSL 2004a).

zemědělství. To považujeme z hlediska výše uvedených cílů za nedostatečné“ a hodlá prosazovat, „aby zemědělské výrobky splňovaly vysoké požadavky z hlediska životního prostředí“. Jako významný faktor ekonomického růstu oceňuje význam podnikání a hodlá „nekompromisně trvat na rovných podmínkách pro všechny evropské podnikatele“ (KDU-ČSL 2004a).

V institucionální oblasti KDU-ČSL sice ve svém volebním programu otázku evropské ústavy neřeší, nicméně k myšlence její potřeby se přihlásila již dříve²⁰ (Balík 2003). Vítá zřízení funkce tzv. evropského ministra zahraničí, který by byl jak členem Rady ministrů zahraničí, tak i členem EK. Uvádí, že „SZBP tak získá komunitární rozměr, což považujeme z hlediska perspektivy jejího dalšího vývoje za správný krok“, neurčitě ale dodává, že tato funkce vyvolává ještě řadu institucionálních otázek, které bude nutno dořešit (KDU-ČSL 2004a). Dále navrhuje zefektivnit institucionální rámec pro policejní a soudní spolupráci. „Jsme pro integraci Europolu do struktury EU a pro posílení Eurojustu“ a přeje si vytvořit institut „evropského žalobce na ochranu finančních zájmů EU jako účinný prostředek boje s finanční kriminalitou“. V oblasti azylové a imigrační politiky požaduje vytvoření jasných standardů při současném ponechání prostoru pro členské státy provádět vlastní regulaci a zdůrazňuje nutnost inkorporace repatriačních klauzulí do obchodních a asociačních dohod, které EU uzavírá s třetími zeměmi. Problém ilegální imigrace navrhuje řešit zvýšenou spoluprací s tranzitními zeměmi a zeměmi, z nichž ilegální imigranti pocházejí (KDU-ČSL 2004a).

Zahraničněpolitickou část programu doplňuje KDU-ČSL o pasáž věnovanou transatlantickému partnerství, které považuje za důležité „pro stabilitu a bezpečnost nejenom v Evropě, ale i ve světě“. Vedle její vojenské složky ale zdůrazňuje i potřebu rozvíjet i vzájemnou ekonomickou a politickou spolupráci. Evropskou obrannou politiku plánuje budovat s cílem doplnit transatlantické vztahy „o schopnost Evropy samostatně řešit regionální konflikty na svém území“. Kromě USA se chce strana lidová zaměřit též na budování partnerství a jihovýchodní Evropou, zeměmi Středozeří, Ruskem a postsovětskými republikami. Zastává se také spojení s jihoamerickým Mercosurem a asijskými zeměmi Japonskem, Indií a Čínou (KDU-ČSL 2004a).

---

²⁰ Viz 2.2.

KDU-ČSL propagovala své členství v nejsilnější frakci EP, Evropské lidové straně – Evropští demokraté (EPP-ED), což se dokonce stalo ústředním motivem její předvolební kampaně. Ve svém volebním programu to však kupodivu výslovně nezmiňuje, jen tvrdí, že její teze jsou v souladu s evropskými křesťanskými demokraty (Šaradín 2004: 230).

3.3. KSČM

KSČM musela reflektovat skutečnost, že se Česká republika stala členem EU, což se projevilo přijetím volebního programu pro volby do EP s názvem *S Vámi a pro Vás, doma i v EU* a také v rámci programu *Naděje pro Českou republiku*, přijatém na VI. Sjezdu KSČM v květnu 2004 (Havlík, Kaniok 2006: 74). V programu *S Vámi a pro Vás, doma i v EU* vychází z hodnocení celoevropského vývoje na začátku 21. století. Tato doba je podle komunistů charakterizována „*hospodářskou stagnací, ústupkem od demokratických principů, nástupem asociální politiky jako důsledku převažujícího neoliberálního přístupu.*“ V úvodu zmiňuje i podmínky vstupu České republiky do EU, které považuje za „*v mnoha ohledech za nevýhodné*“ (KSČM 2004b: 1). I v *Naději pro Českou republiku* kritizuje vládu za vyjednané podmínky vstupu do EU slovy: „*Vnímáme nepřipravenost oslabené ekonomiky ČR na konkurenční prostředí EU, nerovnoprávné postavení, pasivní podřizování ČR orgánům EU a problémy EU (těžkopádnost, byrokracie).*“ Zároveň však říká, že vstupem do EU získává levicová politika nový prostor pro prosazování českých zájmů a „*socializace Evropy*“. Proti byrokratizaci a přetrvávajícímu demokratickému deficitu v politickém rozhodování EU staví normy mezinárodního práva – Chartu OSN, Chartu základních práv a svobod, Evropskou úmluvu o lidských právech a Evropskou sociální chartu, na nichž by měla být EU založena²¹ (KSČM 2004a). Vedle opakovaného požadavku na rovnoprávné postavení členských zemí EU se v programu objevují představy o podobě fungování některých institucí EU, zejména pak EP, který by podle KSČM měl být vedle dalších institucí demokratizován a zároveň disponovat většími pravomocemi²² (Havlík, Kaniok 2006: 75).

---

²¹ Ve svém evropském volebním programu KSČM hovoří o svém úmyslu „*prosazovat mezinárodní dohody o obchodu tak, aby splňovaly požadavky OSN týkající se pracovních podmínek a životního prostředí*“ (KSČM 2004b: 4).

²² Například Evropská centrální banka (ECB) by měla podle komunistů podléhat kontrole EP, národních vlád a parlamentů. Ke zvýšení role EP by mělo dojít i „*vymezením jasné dělící linie mezi legislativní a výkonnou mocí EU, stejně jako ve vztazích mezi EP a národními parlamenty*“ (KSČM 2004b: 2).

Komunisté se chtějí zasazovat o zmírňování sociálních a ekologických nerovností mezi zeměmi EU. Explicitně prosazují regulovat daňovou konkurenci, zavést mechanismy proti převádění zisku do daňových rájů, podporovat zavedení Tobinovy daně z pohybu kapitálu a ekologizaci daňových systémů prostřednictvím zdaňování čerpání přírodních zdrojů a znečišťování prostředí. KSČM rovněž upozorňuje, že nehodlá dopustit, „*aby řídicí síly EU likvidovali demokratické a sociální výdobytky existující v západoevropských zemích*²³, což by mělo negativní dopady na situaci nových členských zemí EU i evropských států mimo EU“. Chce rozvíjet prvky „*sociálního státu i pro překonání kapitalistických pořádků*“ např. rozšiřováním odborářských práv na mezinárodní úrovni a rozvojem forem spoluúčasti zaměstnanců na řízení a zisku (KSČM 2004b: 2-4). Antikapitalistická rétorika se projevuje v zájmu na „*rozvoj evropských institucí jako demokratické protiváhy nadnárodního kapitálu*“ a zabránění likvidaci dosažené úrovně sociální vymoženosti a ekologických standardů (KSČM citována in Havlík, Kaniok 2006: 75).

KSČM jako jediná strana důrazně odmítá spolupráci s USA a navrhuje důslednější uplatňování nezávislosti evropské zahraniční politiky. Silnější vztah hodlá udržovat směrem k Rusku, což je plně v souladu s jejím dlouhodobějším programem. V řešení mezinárodních konfliktů prosazuje hlavní roli OSN²⁴ (Šaradín 2004: 224). V bezpečnostní oblasti považuje za důležité vybudování bezpečnostní architektury celoevropského charakteru, SZBP však explicitně nezmiňuje (Havlík, Kaniok 2006: 75). I zde spatřují demokratický deficit, ten se podle KSČM projevuje především nedostatečnou účastí EP i národních parlamentů v rozhodování o bezpečnostních otázkách (KSČM 2004a).

Volební program obsahuje sdělení, v němž komunisté avizují zapojení do frakce Evropské sjednocené levice/Skandinávské zelené levice (GUE/NGL) z důvodu nutnosti

---

²³ Stanislav Balík dodává, že těžko říct, kde se tam tyto výdobytky vzaly, když ještě 15 let před sepsáním tohoto evropského volebního programu tam podle KSČ žádné podobné věci nebyly (Balík 2004).

²⁴ KSČM vyjádřila podporu OSN i v *Naději pro Českou republiku*, v níž „*odmítá agresivní politiku USA a NATO vycházející z doktríny ‚preventivní války‘ včetně možného použití jaderných zbraní*“ a „*prosazuje bezpečnostní systém založený na respektování úlohy Rady bezpečnosti OSN při řešení krizových situací ve světě*“. I zde zdůrazňuje, že je proti militarizaci EU. Bezpečnost Evropy garantovanou NATO nepovažuje za efektivní, naopak NATO považuje za přežitek éry bipolárního rozdělení světa, který evropské integraci objektivně překáží (KSČM 2004a).

spolupracovat a mít vliv na vývoj politiky evropské levice²⁵, která se hlásí k „*systemové přeměně kapitalistické Evropy v sociálně spravedlivou společnost*“ (KSČM 2004b: 5).

3.4. ODS

ODS se v počáteční části svého evropského volebního programu vymezuje proti vládní koalici kritikou podmínek vstupu do EU, když Českou republiku v přístupovém procesu nazývá „*leckdy nedůstojným, pasivním příjemcem*“ a hodlá „*vyvíjet politický tlak za účelem co nejrychlejšího odstranění diskriminačních podmínek, zavedených vůči novým členským zemím*“. Myslí tím zejména omezení v oblasti volného pohybu osob, služeb a nespravedlivě vyjednanou výši podpor zemědělcům. V případě reformy EU „*podporuje zjednodušení a zpřehlednění smluvní základny EU*“, nepovažuje ale za nezbytné vytvořit ústavní text a zdůrazňuje jeho nepřijatelnost v případě, že by zhoršoval postavení České republiky oproti stavu, sjednanému v dohodě o přístupu k EU. Podle ODS nemůže být evropskou odpovědí na měnící se mezinárodní prostředí „*pouhé mechanické ‚prohlubování‘ evropského integračního procesu, jednorozměrná ‚federalizace‘ Evropy*“. Občanští demokraté upozorňují, že tato „*federalizace*“ způsobuje, že jsme svědky „*renacionalizace politiky některých (zejména velkých) členských států EU*“. Místo těchto tendencí vyzdvihuje roli národních států jako základních stavebních kamenů evropské integrace a prosazuje co největší dosažitelnou rovnoprávnost mezi všemi členskými státy EU, bez ohledu na jejich velikost a počet obyvatel (ODS 2004a: 1-2, 4).

O SZBP ODS přímo nemluví, pouze konstatuje, že Unie má zahraničněpolitické a bezpečnostní ambice, které však nemůže adekvátně uplatnit, neboť ve vojenské oblasti zaostává za Spojenými státy (Šaradín 2004: 223). Za klíčovou bezpečnostní záruku pro Evropu považuje posilování vazby mezi Evropou a USA (zejména NATO). Podle ODS by „*jeho oslabení či narušení by naopak znamenalo ohrožení evropské demokracie a stability*“. „*Propojení euroatlantických bezpečnostních struktur by nemělo být oslabováno vznikem nadbytečných paralelních struktur, zahrnujících pouze Evropu.*“ Podobně jako ČSSD, i ODS hovoří o hrozbách mezinárodního terorismu. Neurčitě hovoří o úmyslu „*podporovat všechny formy úzké spolupráce a koordinace represivních složek,*

---

²⁵ KSČM navíc deklarovala, že „*usiluje o překonání současné nežádoucí roztržitého levice, o koordinovaný postup širšího uskupení evropské levice, aby bylo možné společně čelit tendencím v EU, směřujícím k další militarizaci a prohlubování antisociálních dopadů neoliberální politiky na život lidí*“ (KSČM 2004a).

zabývajících se potíráním organizovaného zločinu, aniž by to nutně vedlo k vytváření dalších nadnárodních struktur nad již existující úroveň“. Prohlašuje se ale za stoupence koordinace azylové a migrační politiky uvnitř EU a prosazuje co nejrychlejší vstup ČR do Schengenského systému. (ODS 2004a: 3-5).

V hospodářské oblasti hodlá „*trvat na zachování fiskální, daňové a sociální politiky v pravomoci národních vlád a parlamentů, což zajistí vzájemnou konkurenci těchto systémů uvnitř EU a z toho vyplývající nezbytnou dynamiku*“ (ODS 2004a: 2). Občanští demokraté prosazují, aby v dohledné době Česká republika plnila konvergenční kritéria pro přístup k eurozóně. Pro tento krok by se nicméně měli občané rozhodnout v referendu. Zasazuje se i o změnu financování ze strukturálních fondů, především o jejich zefektivnění. Motivací občanských demokratů pro volání po změnách je možnost, že by se Česká republika mohla stát zemí, která bude čistým přispěvatelem do evropského rozpočtu. Potenciální snížení celkového evropského rozpočtu je důvodem proč redukovat celkový počet unijních činností (Šaradín 2004: 219, 220). Strana se domnívá, „*že stupeň a rozsah aktivit EU na evropské úrovni je třeba přizpůsobit reálnému finančnímu rámci, nikoliv plánovat další ambiciózní aktivity, na jejichž realizaci se nedostává prostředků (,EU toho musí dělat méně, ale lépe‘)*“ . To znamená především zásadně reformovat SZP, kterou vnímá v současnosti za diskriminační vůči zemědělcům z nových členských zemí, výrazně deformující tržní prostředí uvnitř EU a závažnou překážku liberalizace světového obchodu²⁶ (ODS 2004a: 2-3, 5).

ODS uvádí, že považuje za přirozené a tradiční své partnerství s nejsilnější politickou frakcí pravého středu v EP – frakcí EPP-ED. Hodlá se zapojit do práce v této frakci stejným způsobem jako britská Konzervativní strana²⁷, o níž prohlašuje, že s ní „*sdílí podobný pohled na institucionální architekturu EU a ekonomické otázky*“ (ODS 2004a: 3-4). Právě silně optimistický a federalistický náhled na budoucí směřování evropského integračního procesu je možno považovat za konstitutivní prvek, na jehož základě se odlišují členské strany EPP od těch, které jsou pouze soustředěny ve frakci EPP-ED (Hloušek, Kaniok 2007: 30).

---

²⁶ ODS slibuje, že její europoslanci budou podporovat legislativní návrhy s pozitivním vlivem na Českou republiku a liberalizaci ekonomického prostředí uvnitř i vně EU, včetně přínosu k liberalizaci světového obchodu. „*Návrhy (mnohdy pod ušlechtilou záminkou ochrany spotřebitele i ochrany životního prostředí), které by prokazatelně směřovaly k větší regulaci, byrokratizaci a protekcionismu a které by zhoršovaly podnikatelské prostředí v Evropě, poslanci ODS podporovat nebudou.*“ (ODS 2004a: 4)

²⁷ Myšleno tedy nebýt členem EPP jako KDU-ČSL, ale pouze stát se součástí frakce EPP-ED (Balík 2004).

4. Debata o Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu

Návrh textu Smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu byl vypracován Konventem o budoucnosti Evropské unie, který byl svolán na základě Laekenské deklarace z prosince 2001²⁸. Konvent působil od 28. února 2002 do 10. července 2003 (Marek 2006: 151). Česká republika měla jako nově přistupující stát právo vyslat tři zástupce a tři jejich náhradníky. Hlasy byly rozděleny mezi vládu a obě komory parlamentu. Vládu zastupoval nejprve ministr zahraničí Jan Kavan z ČSSD. Po nástupu Vladimíra Špidly ho v říjnu 2002 nahradil Jan Kohout, státní tajemník pro evropské záležitosti, 1. náměstek ministra zahraničí a rovněž člen ČSSD. Jelikož Jan Kohout byl do roku 2002 Kavanovým náhradníkem, byla v lednu 2003 novou náhradnicí jmenována Lenka Rovná. Parlamentní mandáty byly rozděleny mezi ODS a tehdejší Čtyřkoalici. Sněmovnu a ODS tak reprezentoval místopředseda Zahraničního výboru Jan Zahradil, kterého měl zastupovat místopředseda Výboru pro evropskou integraci Petr Nečas. Za zástupce Senátu byl vybrán Josef Zieleniec zvolený za US-DEU. Jeho náhradníkem se stal senátor František Kroupa z KDU-ČSL (Mátl 2005).

Projednání ústavní smlouvy bylo předmětem mezinárodní konference, která byla zahájena 4. října 2003. Poslední změny v návrhu ústavní smlouvy byly schváleny v Bruselu ve dnech 17. a 18. června 2004; výslednou ústavní smlouvu podepsalo 25 členských zemí 29. října 2004 v Římě. Odmítavý postoj francouzských a nizozemských občanů v referendech v květnu a červnu 2005 však proces ratifikace zastavil (Marek 2006: 151). V případě České republiky se ústavní smlouva nestala důležitým volebním tématem, v diskuzích nehrála významnou roli a ve volebních programech se k ní objevují pouze útržkovité proklamace (Dočkal et al. 2006: 161).

---

²⁸ Konvent tvořili po jednom zástupci za každý členský a kandidátský stát (mezi nimi i za Českou republiku), po dvou poslanci národních parlamentů členských a kandidátských států, dále dva zástupci Evropské komise a 16 poslanců Evropského parlamentu. Tyto řádné členy doplňoval stejný počet náhradníků, kteří se v praxi podíleli stejně aktivně na plenárních zasedáních a na vypracování textu nového návrhu Ústavy. Celkem měl tak Konvent 204 členů. V jeho čele stál Valéry Giscard d'Estaing a dva místopředsedové. K těmto 207 členům Konventu se připojilo ještě 13 pozorovatelů z řad Výboru regionů, Hospodářského a sociálního výboru, sociálních partnerů a Evropský veřejný ochránce práv. Bylo zřízeno Fórum občanů, aby se do diskuse zapojila také občanská společnost. Jedno plenární zasedání bylo přímo zasvěceno tomuto Občanskému fóru a Fóru mládeže (Europarl.europa.eu 2004).

4.1. ČSSD

ČSSD byla v době debaty o euroústavě stále hlavní silou vládní koalice. V koaliční vládě se vystřídal tři sociálnědemokratičtí premiéři, Vladimír Špidla, Stanislav Gross a Jiří Paroubek²⁹ (Blahušiak et al. 2008: 2). Vladimír Špidla téma evropské ústavy nijak zásadně neprezentoval³⁰. Naproti tomu Stanislav Gross ji již akcentoval výrazněji. V programovém prohlášení jeho vlády z roku 2004 se již dočteme o nutnosti přijetí Evropské ústavní smlouvy. Vláda se navíc zavázala o ní připravit referendum. Především pak nástup kabinetu Jiřího Paroubka byl poznamenán odhodláním k upořádání referenda a byla potvrzena i vůle k organizaci informační kampaně pro podporu přijetí ústavní smlouvy (Blahušiak et al. 2008: 2,4, 16-17).

Europoslanci za ČSSD Libor Rouček a Richard Falbr podpořili přijetí usnesení o Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu v EP 12. ledna 2005. Rouček před hlasováním mj. prohlásil: *„Evropská Ústavní smlouva je dalším významným krokem ve vývoji evropské integrace. (...) Přínos evropské Ústavní smlouvy vidím mimo jiné v tom, že přibližuje Unii občanům, rozšiřuje práva občanů Evropské unie, zařazuje do primárního práva Chartu základních práv, zjednodušuje právní systém, nahrazuje jedním textem dosavadní hlavní evropské smlouvy. Dále Ústava posiluje demokratický charakter Unie, zvyšuje mimo jiné roli Evropského parlamentu a také roli parlamentů členských států. (...) sociální demokracie včetně české sociální demokracie, kterou zde zastupuji, návrh Ústavní smlouvy v hlasování jednoznačně podpoří.“* (ČSSD 2005a: 9) Rouček a Falbr navíc v dubnu téhož roku vydali prohlášení, které obsahovalo několik bodů, v nichž ústavní text obhajovali: *„Evropská unie se nastane ani superstátem ani neztratíme svou národní identitu ani se nestaneme pouhými provinciemi státu Evropská unie a tak podobně. (...) rozhodně podporujeme integrační proces Evropské unie a jeho současnou fázi, která je ve znamení ratifikace Evropské ústavy. Tato evropská smlouva je jednoznačně v zájmu České republiky.“* Prohlášení obsahuje hned několik explicitních

---

²⁹ Jiří Paroubek stanul v čele staronové vládní koalice ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU v dubnu 2005 (Vláda.cz 2007). Sociální demokracie potvrdila Jiřího Paroubka v čele strany na sjezdu konaném ve dnech 23.-25. 3. 2007 (Řiháčková 2007: 6).

³⁰ Vládní prohlášení vlády Vladimíra Špidly z roku 2002 se ve vztahu k EU zaměřilo především na otázku vstupu České republiky do EU, otázka evropské ústavy zde zmiňována nebyla (Blahušiak et al. 2008: 16).

vymezení vůči prezidentu Václavu Klausovi³¹. Obviňují ho z argumentace založené na negativních mocích, nedostatečné znalosti evropského práva a integračního procesu (iHNed.cz 2005).

Podobná argumentace, jakou použili Rouček a Falbr, se projevila i podporou ústavní smlouvy ze strany ČSSD plynoucí z *Rezoluce XXXII. sjezdu ČSSD ke Smlouvě o Ústavě pro Evropu*. Její schválení je interpretováno jako „*posilování prestiže České republiky*“ a jsou zdůrazněny její největší přínosy. „*Zachovává a dále rozvíjí sociální a ekologický rozměr Evropské unie, Zjednodušuje právní systém Evropské unie, (...) Vytváří podmínky pro efektivní rozhodování institucí rozšířené Unie, (...) Posiluje schopnost Unie jednat jako soudržná a sjednocená síla v mezinárodním společenství.*“ Text explicitně deklaruje odhodlání sociálních demokratů uspořádat referendum o přijetí smlouvy s výzvou občanům, aby ji podpořili (ČSSD 2005b). Podle ČSSD by měla pomoci lépe hájit zájmy České republiky ve světě, a to prostřednictvím SZBP, která umožňuje malým zemím podílet se aktivněji a s větším vlivem na vytváření mezinárodního prostředí. SZBP je vnímána i jako možnost pro posilování spolupráce v oblasti boje proti organizovanému zločinu a terorismu, protože proti těmto fenoménům podle ČSSD nelze účinně bojovat samostatně (Dočkal et al. 2006: 162-163).

Po nástupu vlády Jiřího Paroubka v dubnu 2005 bylo do programového prohlášení zahrnuto, že za svůj hlavní cíl kabinet pokládá schválení ústavní smlouvy³² v referendu, které by podle vlády bylo nejlepší spojit s volbami do Poslanecké sněmovny v červnu 2006 (BBCzech.com 2005b). Paroubek se dokonce rozhodl osobně podpořit francouzskou socialistickou stranu v Paříži v její kampani před referendem o evropské ústavě (Košťál 2005). V referendu nicméně návrh ústavní smlouvy odmítlo 54,87 % hlasujících, pro hlasovalo 45,13 % (BBCzech.com 2005c). Sociální demokracie se ale rozhodla prosazovat, aby české referendum o euroústavě proběhlo bez ohledu na to, že Francouzi už dokument odmítli. (BBCzech.com 2005e). Premiér Paroubek toto

---

³¹ Václav Klaus byl Parlamentem České republiky volen prezidentem 28. února 2003 na pětileté funkční období. Tento mandát mu byl znovuzvolením prodloužen pro druhé funkční období dne 15. února 2008 (Klaus.cz 2016).

³² Premiér Paroubek prohlásil, že přijetí tohoto dokumentu vnímá nejen jako odpovědnost celé vlády, ale také jako svou osobní odpovědnost. Evropskou ústavu považoval za smlouvu nezbytnou k udržení a případnému posílení pozice České republiky v EU a která naplňuje základní sociální hodnoty, jako je plná zaměstnanost, sociálně tržní ekonomika, sociální spravedlnost a boj se všemi formami diskriminace (Blahušiak et al. 2008: 3).

stanovisko nepřehodnotil ani po nizozemském odmítnutí a oznámil, že český kabinet chce v ratifikaci euroústavy pokračovat. Své rozhodnutí doprovodil komentářem: „*O českých zájmech se nerozhoduje ve Francii či Nizozemsku, musí se rozhodnout u nás.*“ (BCCzech.com 2005f) Česká republika podle sociálních demokratů z integračního procesu profituje, neúspěch evropské ústavy by přinesl jeho zpomalení, což je pojmáno jako protichůdné k národním zájmům (Dočkal et al. 2006: 163). Paroubek chtěl na summitu EU v červnu 2005 prosazovat, aby EU v ratifikaci pokračovala a aby také dobu ratifikačního procesu prodloužila. Francie a Nizozemsko podle něj měly mít možnost svůj postoj ještě zvážit (BCCzech.com 2005g). Jeho návrh na prodloužení ratifikačního období ze dvou na tři roky ale neuspěl. Vláda nakonec připustila, že se proces ratifikace zřejmě zpozdí. (Euractiv.cz 2005). Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny z roku 2006 o ústavní smlouvě obsahuje již pouze malou zmínku, ve které je v podstatě zestručněna dřívější argumentace (ČSSD 2006).

4.2. KDU-ČSL

KDU-ČSL byla jedinou stranou, která už před volbami v roce 2002 zmiňovala tehdy ještě vznikající text ústavní smlouvy³³ a implicitně se o něm vyjádřila i ve své evropské programatice v kontextu změn, které měla evropská ústava přinést³⁴. Předstih si strana zajistila zejména tiskovou zprávou z dubna 2003, v níž jako první veřejně vyjádřila svou představu o podobě ústavního textu. Schvaluje vytvoření evropské ústavní smlouvy s odkazem na křesťanské kořeny Evropy. Požaduje ovšem suverenitu v kulturně-etických otázkách, v oblasti rodinné politiky, posílení demokratické legitimacy EU a zachování její transatlantické vazby. Rozsah oblastí rozhodování na nadnárodní úrovni by podle lidovců neměl nepřekročit nezbytně nutný rámec (KDU-ČSL 2003). Také definice zákazu diskriminace a definice rodiny podle Charty základních práv EU straně nevyhovovala. Proto se vyslovila pro převedení Charty pouze do formy protokolu, a tedy její vyčlenění ze samotného ústavního textu. I přes tyto poznámky strana nakonec její přijetí podpořila a souhlasila s podobou vládní politiky v této oblasti (Blahušiak et al. 2008: 5).

KDU-ČSL svou podporu vyjádřila zejména v dokumentu *7x ANO Evropské ústavní smlouvě*. Text obsahuje explicitní vyjádření, že strana podporuje přijetí ústavní smlouvy. Oceněno bylo především zjednodušení primárního práva EU nahrazením

---

³³ Viz 2.2.

³⁴ Viz 3.2.

dosavadních smluv a zvýšení bezpečnostního aspektu EU díky posílení SZBP. Smlouva podle lidovců zachovává suverenitu systémem dělby kompetencí mezi EU a členské země a znamená větší demokratizaci prostřednictvím většího zapojení národních parlamentů a uplatňováním principu subsidiarity (KDU-ČSL 2004b). Návrh ústavy oba lidovečtí europoslanci při hlasování v EP schválili (ČSSD 2005a: 9).

Ovšem po odmítnutí smlouvy francouzskými voliči se opět projevil opatrnější postoj. Na rozdíl od ČSSD, která zůstala i nadále zastáncem pokračování ratifikace, KDU-ČSL výsledek francouzského referenda považovala za závažnou komplikaci (Blahušiak et al. 2008: 5). Podle předsedy Miroslava Kalouska neměla kampaň za přijetí tohoto dokumentu pokračovat, dokud nebude přijato rozhodnutí o reakci na výsledek francouzského referenda na červnovém summitu EU³⁵ (BBCCzech.com 2005d). Ministr zahraničí Cyril Svoboda se nicméně v listopadu 2005 jako první člen vlády vyjádřil, že proces ratifikace ústavní smlouvy „*je mrtvý*“ (Euractiv.cz 2005). Celkově se tedy po dvojím vetu ze zakládajících členských zemí křesťanští demokraté již od společné vládní politiky odklonili a byly pro zastavení ratifikace (Blahušiak et al. 2008: 18). Lidovecký volební program pro rok 2006 se evropskou ústavou již nezabývá (Dočkal et al. 2006: 161).

4.3. KSČM

KSČM se jako jediná ze zkoumaných stran neúčastnila přípravy ústavní smlouvy na Konventu. Proti evropské ústavě v EP hlasovalo všech šest komunistických europoslanců (ČSSD 2005a: 9). Například Miroslav Ransdorf sice souhlasil se zněním některých pasáží dokumentu, nikoliv ovšem s euroústavou jako s celkem a spoléhal na její odmítnutí v referendu. V rámci svých výhrad považoval text za málo levicový a programově liberální (Blahušiak et al. 2008: 10-11). Odpor vůči ústavnímu textu byl demonstrován i v dokumentu s výstižným názvem *KSČM trvá na referendu k euroústavě!* Pozice strany nevybočovala z dosavadní ideologické argumentace. Komunisté se proti textu smlouvy vymezovali, protože jej vnímali jako cestu k nekontrolovatelné zahraniční a bezpečnostní politice a její militarizaci. Pod záminkou vymanění se z vlivu USA strana prohlašuje: „*Nechceme, aby byli občané zatahováni do válek a aby byly prostředky promrhány na nové závody ve zbrojení!*“. Kritice byla smlouva vystavena i

---

³⁵ Sociální demokraté to ovšem vnímali jako neloajlní vůči koalici. Premiér Jiří Paroubek řekl, že lidovci svým požadavkem „*vrazili koalici dýku do zad*“ (BBCCzech.com 2005e).

z hospodářského hlediska. Komunisté prohlašovali, že smlouva podporuje neoliberalní politiku, omezování sociálních práv občanů a moci státu v sociální oblasti, upevňuje moc evropské byrokracie a „vše přizpůsobuje volnému pohybu kapitálu“. V kombinaci s upozorněním na pravomoci ECB v oblasti monetární politiky strana vyhodnotila, že „smlouva ohrožuje české občany i české firmy“ a neoliberalní politiku v podstatě „konstitucionalizuje“. Posílení role demokraticky voleného EP je vyhodnoceno jako nedostatečné. V kontextu změn hlasování kvalifikovanou většinou se opět objevuje požadavek na rovnoprávné členství, protože podle komunistů existuje ze strany silnějších a lidnatějších států hrozba, že přehlasují slabší (KSČM 2005a).

Po negativních výsledcích referend ve Francii a Nizozemsku vydal výkonný výbor ÚV KSČM prohlášení, podle kterého ratifikace ústavní smlouvy ztratila smysl a není pravděpodobné, že by byla opět uvedena v život. ÚV ale nicméně dále trval na tom, aby bylo uspořádáno referendum o této otázce a vyjádřil souhlas s jeho možným konáním souběžně s volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (BCCZech.com 2005h). Prohlášení obsahovalo i požadavky na podobu právních aktů prohlubujících evropskou integraci. Komunisté žádají (jako i při předchozích příležitostech) především neutralitu procesu integrace, mírový přístup v oblasti zahraniční politiky s důrazem na mezinárodní právo, odstranění demokratického deficitu a nerovnováhy v EU (KSČM 2005b). Materiály KSČM působí populisticky burcujícím dojmem, navíc často používají účelové interpretace z důvodu zapadnutí do celkového ideového rámce (Dočkal et al. 2006: 162). Hlavní argumentační linie o předávání pravomocí do Bruselu, institucionálním posílení či oslabení rolí malých zemí nehrála ve formování stanoviska dominantní roli. Naproti tomu KSČM téměř výhradně poukazovala na charakter dokumentu, který by měl podle ní být levicovější a garantovat více sociálních prvků, než navrhovaná smlouva, interpretovaná komunisty jako krajně liberální (Blahušiak et al. 2008: 12). Volební program pro sněmovní volby v roce 2006 se evropskou ústavní smlouvou vůbec nezabývá (KSČM 2006).

4.4. ODS

ODS se k činnosti Konventu o budoucnosti EU vyjadřovala již před sněmovními volbami 2002³⁶. Občanské demokraty na něm reprezentovali dva jejich členové, Jan

---

³⁶ Viz 2.4.

Zahradil a jeho zástupce Petr Nečas, nicméně Zahradil se rozhodl Konvent předčasně opustit a nepodepsat jeho finální návrh. Protestoval tak proti silnějšímu směřování k federalistickému pojetí ústavy a zasedání označil za hrubě zmanipulované (iDNES.cz 2003). Luhačovický kongres strany v listopadu 2003 konstatoval, že přeložený návrh ústavy výrazně zhoršuje postavení České republiky a dalších především středních a menších států v EU. „*ODS si nepřeje oslabení postavení České republiky v EU a stávající parametry tohoto postavení definované Smlouvou z Nice jsou pro ODS nepřekročitelné.*“ (ODS 2003b) Před volbami do EP v roce 2004 občanští demokraté ve svém programu tyto argumenty zopakovali a zřetelně zmínili nepotřebnost ústavního textu³⁷. Prosincový kongres v roce 2004 ale přistoupil na možnost přenechat rozhodnutí na voličích, když vyzýval poslanecké a senátorské kluby ODS, „*aby vynaložily veškeré úsilí k prosazení jednorázového referenda o Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu (...) V případě uskutečnění referenda o této otázce dala svým voličům jednoznačné doporučení vycházející z programu ODS*“ (ODS 2004b). Kritické vyjádření obsahuje i dokument *Modrá šance pro českou diplomacii*, který explicitně označuje text smlouvy za nepřijatelný a akcentuje jeho neslučitelnost s českými národními zájmy. Kromě tradičního vymezení vůči „*federalizaci*“ a „*komunitarizaci*“ EU je i vyjádřena obava, že takto směřující integrace vede k významnému vyprázdňení či dokonce zániku suverenity členských států (ODS 2004c). Stanovisko strany se projevilo zejména při hlasování o ústavní smlouvě v EP, kdy všech devět europoslanců za ODS hlasovalo proti (ČSSD 2005a: 9).

O viditelnost občanskodemokratického postoje se zasadil i prezident Václav Klaus na diskusním fóru v Berlíně, když o evropské ústavě prohlásil: „*Nejsem vůči ní kritický, tak to není. Jsem stoprocentně proti.*“ Jeho kritika byla založena především na tom, že text smlouvy nepředstavuje žádný kompromis, ale absolutní vítězství „*europelistů*“, porážku pro Evropu a položení základů superstátu, v němž se „*existující členské země zredukují na jakési regiony a provincie*“ (Drda 2004). Klaus zformuloval i shrnující desatero, které obsahovalo teze, proč by Česká republika měla takto navrženou ústavní smlouvu odmítnout. V něm argumentoval, že „*Evropská unie se stane státem a bude mít všechny základní rysy státu (...) Celý právní řád Unie bude nadřazen právním řádům členských států (...) Opouští se v dnešní, staré EU dosud dominantní koncept "sdílení suverenity" a místo toho vzniká suverenity nová, celoevropská (...) Ústavní*

---

³⁷ Viz 3.4.

smlouvou se v hlasovacích procedurách snižuje váha menších členských států, tedy i České republiky.“ (Klaus 2005)

K nivelizaci stranické rétoriky nicméně došlo až na přelomu května a června 2005 po francouzském a nizozemském odmítnutí ústavní smlouvy (Blahušiak et al. 2008: 7). ODS zastávala stanovisko, že negativním rozhodnutím francouzských občanů proces přijímání ústavy definitivně skončil a ratifikace dokumentu v České republice a dalších členských zemích tak ztratila smysl. Názor strany demonstroval prezident Klaus slovy: „*Musím trvat na tom, že se naplnily mé nejhorší obavy, že svou přehnanou ambiciózností ústava nepřispěje ke sjednocení Evropy, ale že naopak proces evropské integrace poškodí.*“ (BBCCzech.com 2005d). Předseda Mirek Topolánek se vyjádřil, že schvalovat evropskou ústavu za těchto okolností je v České republice zbytečné. Místopředseda ODS Ivan Langer v kontextu negativních referend uvedl: „*Ukázalo, že to byla slepá ulička.*“ Možnost, že by ratifikační proces mohl pokračovat, odmítl i europoslanec a stínový ministr zahraničí ODS Jan Zahradil. Tato rétorika byla v silném kontrastu s tehdejšími vládními prioritami prosazovanými zejména ze strany ČSSD (BBCCzech.com 2005f). Podle ODS by mělo smysl spíše další jednání o jiném dokumentu, který by lépe odrážel realitu EU, kde národní státy mají stále rozhodující roli. Do té doby podle občanských demokratů může Unie fungovat podle smlouvy z Nice (BBCCzech.com 2005i). ODS evropskou dimenzi své zahraniční politiky se zmínkou o ústavní smlouvě artikulovala i ve volebním programu pro sněmovní volby v roce 2006. Ten obsahuje pozitivní vyjádření o členství České republiky v EU, přičemž za její přední vymoženost považuje jednotný evropský trh. Neúspěch ústavní smlouvy nepovažují občanští demokraté jako katastrofu pro evropskou integraci, ale naopak jako „*prostor pro jednání o takové podobě EU, která by lépe odpovídala výzvám 21. století*“ (ODS 2006: 54).

5. Lisabonská smlouva a postoje k její ratifikaci

Období po negativních výsledcích francouzského a nizozemského referenda si vysloužilo označení jako „*období reflexe*“ (Euractiv.cz 2006). Oživení utlumeného procesu ratifikace Smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu se stalo prioritou německého předsednictví v první polovině roku 2007. Stanovit konkrétní časový plán jejího přijetí se zavázala německá kancléřka Angela Merkelová (Europa.eu 2007a). Při příležitosti 50. výročí podpisu Římských smluv podepsali představitelé členských států v březnu 2007 tzv. Berlínskou deklaraci. Její text obsahoval i kompromisní vyjádření o budoucnosti ústavního textu: „*J sme jednotní v úsilí postavit do voleb do Evropského parlamentu v roce 2009 Evropskou unii na obnovený společný základ.*“ (Europa.eu 2007b). V říjnu 2007 se lídři EU na summitu dohodli na znění reformní smlouvy, která měla odmítnutou euroústavu nahradit (Dražanová 2007). K podpisu výsledné Lisabonské smlouvy (LS) došlo 13. prosince 2007 v hlavním městě Portugalska (Kořan et al. 2008: 52).

V České republice se její ratifikace neobešla bez komplikací. Na základě rozhodnutí Senátu byla část smlouvy předložena k posouzení Ústavnímu soudu (ÚS). Ten však v listopadu 2008 potvrdil její soulad s českým ústavním pořádkem (Euractiv.cz 2008). Počátkem roku 2009 začalo i české předsednictví EU, tentýž rok v únoru ratifikovala LS Poslanecká sněmovna a v květnu 2009 totéž učinil také Senát (Vlada.cz 2009). Předsednictví bylo ale poznamenáno pádem vlády Mirka Topolánka, kterého v květnu nahradil úřednický kabinet Jana Fischera (Prokop, Říhová 2009). Paralelně se v České republice ve dnech 5. a 6. června 2009 konaly druhé volby do EP. Počet mandátů, o které mohli čeští kandidáti usilovat, se oproti minulým volbám v roce 2004 snížil z 24 na 22. Volby skončily opětovným vítězstvím ODS, která získala 31,45 % hlasů a devět mandátů. Druhá ČSSD si oproti minulým volbám polepšila ziskem 22,38 % hlasů a sedm mandátů. Třetí v pořadí skončila KSČM s 14,18 % hlasů a čtyřmi mandáty a čtvrtá KDU-ČSL s 7,64 % hlasů a dvěma mandáty (Euractiv.cz 2009).

Ratifikace LS ale nebyla dokončena ani po ukončení českého předsednictví. V září 2009 totiž skupina 17 senátorů podala k ÚS druhý návrh na přezkoumání, zda je LS v souladu s ústavním pořádkem, tentokrát však vyžadovali její celkové posouzení (Vlada.cz 2009). ÚS nicméně opět potvrdil kompatibilitu LS s Ústavou. V reakci na tento závěr ji prezident Klaus 3. listopadu 2009 podepsal (iHNed.cz 2009).

5.1. ČSSD

ČSSD se k budoucnosti integračního procesu vyjádřila na základě *Usnesení XXXIV. Sjezdu z března 2007* v dokumentu *Ano evropské integraci*, v němž jeho prohlubování považuje „za národní zájem České republiky. Pouze pokračování procesu integrace je schopné zajistit v globalizujícím se světě silnou pozici Evropy, její prosperitu a konkurenceschopnost“. Text obsahuje i vyjádření o Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu, v němž strana požaduje, „aby česká reprezentace přispěla k dohodě o konečné podobě tohoto dokumentu“ a vymezuje se proti postoji ODS, který charakterizuje jako nevěcnou kritiku a urážlivé výroky na adresu evropských hodnot, institucí i představitelů a vedoucí Českou republiku do mezinárodní izolace. Zároveň je zde obsažena výzva vládě, „aby vytvářela podmínky pro maximální úspěch českého předsednictví v EU v první polovině roku 2009“ (ČSSD 2007). Když po podepsání závěrečné podoby LS horní komora Parlamentu v dubnu 2008 projednávala ústavní přezkum jejích šesti oblastí, sociální demokraté dokument obhajovali. Předsedkyně senátorů ČSSD Alena Gajdůšková prohlásila: „Podpoříme ji bez podmínek.“ (Bartoš 2008b). Podobný postoj, jako při neschválení ústavní smlouvy v roce 2005, si strana zachovala i po negativním výsledku irského referenda v červnu 2008, kdy vyjádřila názor, že ratifikační proces by měl jednoznačně pokračovat (Kořan et al. 2008: 53). Podporu ratifikaci LS v České republice vyjádřil i první místopředseda strany Bohuslav Sobotka. Podle něj měla EU vůči Irsku zaujmout separátní postup, nebo by Irové měli referendum opakovat a analyzovat příčiny odmítnutí (Česká televize 2008).

Při hlasování o LS Dne 18. února 2009 v Poslanecké sněmovně její ratifikaci podpořilo všech 71 poslanců ČSSD (Poslanecká sněmovna PČR 2009). ČSSD pak svá stanoviska představila v prohlášení *Česká otázka je otázkou evropskou*. V návaznosti na předchozí schválení v Poslanecké sněmovně deklarovala, že „je pro neprodlenou ratifikaci Lisabonské smlouvy a je k ní připravena v Senátu pomoci všemi svými hlasy“. Strana zde využívá prostoru pro kritiku vládní koalice zejména pro její zdrženlivost v otázce LS způsobenou mj. argumentací ve prospěch suverenity země. Proti tomu namítá: „ČSSD podobnou falešnou suverenitu odmítá. Jsme národ nevelký, přesto ale můžeme a musíme říkat svůj názor nezávisle, suverénně, hlasitě (...) Za nejbližší partnery při vytváření nové světové architektury ČSSD pokládá členské země EU. Český národní zájem je součástí evropského zájmu.“ (ČSSD 2009a). Podobně hovoří i ve volebním programu pro volby do EP v roce 2009. Česká republika je v něm brána jako nedílná

součástí EU a tedy i evropská politika jako politika domácí. Samostatnost země podle sociální demokratů už nestačí. „*Globalizovaná ekonomika je výzvou, která si žádá společnou evropskou politiku.*“ V tomto kontextu opět apeluje, že se Česká republika musí „*skutečně podílet na pozitivním formování Evropské unie. Jen tak neztratíme svou národní identitu a schopnost prosadit své národní zájmy.*“ Kromě toho opět akcentuje i zahraničněpolitický a bezpečnostní význam evropské integrace a trvá na tom, že v této oblasti musí EU během několika let přebírat více úloh. Podle ČSSD „*jen tak lze čelit terorismu, útlaku a hrozbě nových válečných konfliktů. Evropská unie musí také více projektovat způsoby společné obrany*“. Za stěžejní opatření pro dosažení požadovaných cílů prosazuje právě přijetí LS. Dokonce se vyslovuje i ve prospěch vypracování strategie pro přijetí eura, přičemž navrhuje možné datum připojení České republiky k eurozóně na 1. ledna 2013 (ČSSD 2009b: 8, 13, 22).

ČSSD nicméně značně zkomplikovala průběh českého předsednictví neboť se jí za pomoci i některých vládních poslanců podařilo vyslovit nedůvěru Topolánkově vládě. Strana se pak přiklonila k variantě nástupu úřednického kabinetu. Jiří Paroubek sdělil svou představu, že taková vláda by mohla vykonávat úřad do předčasných voleb na podzim nebo na jaře (Nejezchlebová 2009). Pokrok v procesu ratifikace LS byl učiněn vyjádřením souhlasu, který při hlasování v horní komoře Parlamentu 6. května 2009 dalo všech 29 sociálnědemokratických senátorů (Senát PČR 2009). Vzhledem k tomu, že se skupina 17 senátorů ODS rozhodla opět požádat o posouzení LS, ovšem tentokrát jako celku, nebyl její ratifikační proces dokončen až do finálního výroku ÚS 3. listopadu 2009. Tentýž den připojil svůj podpis i prezident Klaus (Kořan et al. 2010: 69). Na tento krok reagoval předseda ČSSD Jiří Paroubek: „*Je dobře, že pan prezident neváhal s podpisem ihned po rozhodnutí Ústavního soudu.*“ Strana podle svého předsedy věnovala procesu ratifikace velký politický kapitál a je ráda, že smlouva nakonec byla v ČR schválena (iHNed.cz 2009).

5.2. KDU-ČSL

Když byla Během prvního pololetí roku 2007 projednávána budoucnost evropské ústavy, vládní koalice ODS, KDU-ČSL a Strany Zelených se dlouho nemohla shodnout na společném postoji v této otázce. KDU-ČSL prosazovala názor, že nová

smlouva by měla vycházet z existující ústavní smlouvy³⁸ (Kořan et al. 2008: 52). Po lisabonském summitu celostátní výbor KDU-ČSL v říjnu 2007 prohlásil, že výsledek tohoto summitu přijímá a jednomyslnost při přijetí reformní smlouvy považuje za úspěch EU. Zároveň se vyslovil proti možnosti, že by vládní koalice smlouvu předložila k posouzení ÚS a podpořil dokončení ratifikačního procesu v České republice parlamentní cestou (KDU-ČSL 2007). Po závěrečném podpisu LS nalezneme pozitivní vyjádření i ze strany europoslankyně Zuzany Roithové. Smlouva podle ní přispěje k hospodářskému rozvoji Unie, šetrnému k životnímu prostředí, k volnému obchodu, k posílení úlohy Evropského parlamentu. Zároveň rozšíří demokratický rozměr EU a pomůže jí čelit terorismu, organizovanému zločinu a sociálním a hospodářským důsledkům globalizace efektivněji, než kdyby těmto výzvám měly čelit jednotlivé státy (Roithová 2008). Později v dubnu 2008 Pardubický sjezd explicitně vyzval „poslance a senátory KDU-ČSL, aby vyslovili souhlas s Lisabonskou smlouvou“ (KDU-ČSL 2008a). Místopředseda senátorského klubu KDU-ČSL Josef Kalbáč dal nicméně najevo několik kritických výhrad, když Senát rozhodoval o žádosti na přezkum u ÚS. Prohlásil, že suverenita země je základní hodnotou státnosti a LS ji zásadním způsobem narušuje. Ratifikace podle něj znamená „*historické rozhodnutí, které ovlivní zcela zásadním způsobem tvář a postavení České republiky, za jejíž vznik bojovaly celé generace našich předků*“ (Bartoš 2008b).

Po irském odmítnutí Lisabonské smlouvy se předsednictvo KDU-ČSL rozhodlo vyzvat koaliční partnery a demokratickou opozici ke společnému jednání. Cyril Svoboda sice potvrdil, že vláda vyčká na rozhodnutí ÚS, tisková zpráva se ale zároveň odvolávala na doporučení ratifikace na základě Pardubického sjezdu (KDU-ČSL 2008b). Cyril Svoboda nakonec připustil, že strana bude podporovat přijetí LS i tehdy, pokud bude v rozporu s českým ústavním pořádkem. V takovém případě by totiž mělo dojít k odstranění rozporu úpravou právního prostředí České republiky (Kořan et al. 2009: 54). Osud Smlouvy se stal i jádrem sporu mezi KDU-ČSL a prezidentem Klausem. Lidovci argumentovali, že vláda smlouvu schválila a premiér s ministrem zahraničí ji podepsali. Prezidenta obvinili, nejenže toto rozhodnutí nerespektuje, „*ale vede proti této smlouvě*

---

³⁸ Vláda jednala o ústavní smlouvě v tzv. koaliční devítce, v níž byli za KDU-ČSL zastoupeni Jiří Čunek, Cyril Svoboda a Petr Pithart (Kořan et al. 2008: 52).

aktivní, celoevropskou kampaň se zničujícími důsledky pro postavení naší země. To vše nás efektivně dostává do izolace v mezinárodním prostředí Západu“ (KDU-ČSL 2008c).

Během sněmovní ratifikace LS v únoru 2009 všech 12 přítomných lidoveckých poslanců hlasovalo v souladu s usnesením Pardubického sjezdu pro (Poslanecká sněmovna PČR 2009). V pozitivním světle je budoucnost integračního procesu nastíněna i v lidoveckém volebním programu pro volby do EP v roce 2009. Strana se hlásí ke svému členství v EPP a akcentuje globální problémy, jejichž řešení považuje za možné jedinečně společně v rámci stabilní, rozhodné a akceschopné EU. Proto program obsahuje odhodlání EU modernizovat, zavést společnou azylovou a migrační politiku, posílit bezpečnostní a obrannou dimenzi a společnou energetickou politiku EU. Je zde vyjádřena i ambice stanovit pevné datum přijetí eura, jež je chápáno jako cesta k větší měnové a ekonomické stabilitě (KDU-ČSL 2009a: 2-3, 4, 6, 8, 12, 16).

V květnu 2009 všech sedm senátorů za KDU-ČSL hlasovalo pro ratifikaci LS. Nehlasitější lidovecký kritik LS Josef Kalbáč při tomto hlasování v Senátu již nepůsobil, neboť svůj mandát pro následující volební období neobhájil (Senát PČR 2009). Poté, co se skupina senátorů ODS rozhodla požádat o druhé posouzení slučitelnosti LS s českým ústavním pořádkem, označil toto počínání místopředseda Poslanecké sněmovny Jan Kasal jako obstrukce, zbytečné protahování a další upozorňování na neschopnost se v České republice domluvit (KDU-ČSL 2009b). Předsednictvo KDU-ČSL následné rozhodnutí ÚS o souladu LS s českým ústavním pořádkem přivítalo slovy: „*Nic nebrání okamžitému dokončení ratifikačního procesu. Ústavní soud rozhodl v souladu se stanoviskem KDU-ČSL, která dlouhodobě hovoří o nezpochybnitelném souladu smlouvy s českou Ústavou.*“ (KDU-ČSL 2009c) Bezprostředně po verdiktu následovalo i finální připojení podpisu prezidenta Klause, což se u KDU-ČSL již setkalo s vlažnějším přijetím. Předseda Cyril Svoboda na tento krok reagoval: „*Jsem rád, že je ratifikováno, je to dobře. Ale už jsme zbrzdili celou Evropu.*“ (iHNed.cz 2009)

5.3. KSČM

Při vyjednávání o budoucnosti ústavní smlouvy v první polovině roku 2007 tento proces KSČM reflektovala ve stanovisku 14. zasedání ÚV. V něm je Berlínské deklarace pojímána jako promarněná šance a zklamání, protože místo odpovědí na aktuální otázky EU je pouhým souborem obecných formulací. Stanovisko obsahuje volání po potřebě EU demokratizovat a upřednostňovat regulovaný sociální stát a sociální lidská práva před

neoliberalismem. Za primární cíl budoucího smluvního textu je požadována plná zaměstnanost a sociální péče. V zahraničněpolitické oblasti je vysloven požadavek na postup v souladu s rozhodnutími OSN, ukončení účasti členských států EU v agresivních válkách a zabránění militarizace EU. Zároveň KSČM zastává názor, že nelze zvyšovat pravomoci EK na úkor národních parlamentů. Proto v případě ústavní smlouvy považuje za nezbytné uskutečnit národní referenda, jehož uskutečnění nadále hodlá prosazovat i v České republice (KSČM 2007). Kvůli tomuto požadavku se stala předmětem kritiky ze strany KSČM i později podepsaná LS, již bylo vytýkáno, že se k ní země mohly vyjádřit jen prostřednictvím představitelů svých vlád a o změnách se tedy nediskutovalo zdola ve všelidové diskusi. Komunistický poslanec a člen zahraničního výboru Václav Exner se o budoucím postupu strany vyjádřil: „*Při ratifikaci dáváme přednost referendu. Pokud bude v parlamentu, a budeme-li moci termín ovlivnit, budeme se snažit, aby se k hlasování přistoupilo po co nejodpovědnější diskusi. (...) A byli bychom rádi, kdyby bylo k dispozici stanovisko nejen Ústavního soudu, ale případně i jiných institucí - právníků, odborů, občanských sdružení.*“ (Kudrnovská 2007) Předseda komunistů Vojtěch Filip argumentoval, že problémy LS spočívají v tom, že není výsledkem skutečného demokratického jednání uvnitř evropských institucí, že z ní byla vyčleněna Listina základních práv EU, a že je navíc nepřehledná (Filip 2008).

Negativní irské referendum v červnu 2008 komunisté interpretovali především jako šanci k podstatnějšímu přehodnocení integračního procesu. Například poslanec Jiří Dolejš vyjádřil názor, že kratší a jednodušší dokument by vystihoval zájmy Evropy lépe než LS (Kořan et al. 2009: 54). Poslanec Václav Exner v rozhovoru pro Haló noviny uvedl, že LS je nejméně škodlivá úprava bývalého textu Smlouvy o Ústavě pro Evropu připravená bez demokratické diskuse. Smlouva KSČM podle Exnera nevyhovuje (Kudrnovská 2008). Další událostí, která vytvořila prostor pro vyjádření, bylo rozhodnutí ÚS o slučitelnosti LS s českým ústavním pořádkem. V listopadu 2008 europoslanec a místopředseda ÚV KSČM pro zahraniční politiku a evropskou integraci Jiří Maštálka v tiskovém prohlášení uvedl, že LS nepřináší demokratizaci řízení EU a předává další pravomoci členských států do rukou eurobyrokracie a nevolených politiků. V prohlášení je vyjádřen podiv nad rozhodnutím ÚS, odhodlání trvat na ratifikaci prostřednictvím referenda a výzva Parlamentu České republiky, aby v případě parlamentního hlasování hlasoval proti. Zpráva dokonce obsahuje pasáž: „*KSČM si velmi váží zápasu prezidenta České republiky Václava Klause o udržení suverenity naší země.*“ (Maštálka 2008). Vláda

nicméně odmítla iniciativu KSČM k tomu, aby o smlouvě hlasovali občané (Kořan et al. 2008: 56).

Při ratifikaci LS v únoru 2009 se hlasování zdrželi Jiří Dolejš a Milada Halíková, všichni ostatní komunističtí poslanci hlasovali proti (Poslanecká sněmovna PČR 2009). Na úspěšnou sněmovní ratifikaci reagoval předseda Vojtěch Filip: „*Považujeme vnucení Lisabonské smlouvy občanům bez referenda za krok proti principům demokracie v České republice.*“ (Benešová, Eliášová 2009) Výsostně různorodým způsobem se ovšem při ratifikaci zachovali komunističtí senátoři. Vlastimil Balín hlasoval pro, Marta Bayerová proti a Václav Homolka se zdržel (Senát PČR 2009). Komunistický volební program pro volby do EP v červnu 2009 již o LS nehovoří, pouze se zde opakují původní volební argumenty. Volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu podle KSČM důstojný život všech občanů nezaručí. Program se vymezuje proti pokračování neoliberální politiky EU, nadřazování kterýchkoli států při rozhodování, nátlaku velmocí na jiné státy, rostoucí byrokracii, pokračování v militaristické politice NATO a podřizování se zájmům USA (KSČM 2009a). Dokončení parlamentní ratifikace LS v Senátu označil Jiří Maštálka za „*nedemokratický a odsouzeníhodný*“ (...) „*Všichni občané musí mít právo rozhodovat o své budoucnosti*“. Výhrady a nesouhlas KSČM podle něj trvají. Na základě úvahy Vojtěcha Filipa by se dalo k prosazení referenda o LS ještě využít čas, dokud se ÚS na základě druhé žádosti o posouzení smluvního textu nevyjádří. Komunisté se také shodovali s Václavem Klausem, že do tohoto rozhodnutí nemůže být LS prezidentem podepsána (Novinky.cz 2009). Strana své argumenty opakovala ještě později v říjnu 2009 v přijatém *Stanovisku 17. schůze Výkonného výboru ÚV KSČM* obsahujícím frázi „*Lisabonská smlouva podporuje Evropu elit, nikoli Evropu občanů*“. Opět nalezneme pravidelně se vyskytující kritiku neoliberalismu, militarizace EU a již tradiční výtku: „*Průběh jednání kolem Lisabonské smlouvy hodnotíme jako nedemokratický, nedávající možnost občanům, aby se o ratifikaci smlouvy vyslovili v referendu.*“ (KSČM 2009b) Poté, co v listopadu 2009 ÚS poskytl své závěrečné stanovisko, Vojtěch Filip odmítl, že by bylo prezidentovo odkládání podpisu smlouvy obstrukční. „*Prostě si vyhradil čas, který prezidentu republiky náleží při tak významném aktu,*“ uvedl (iHNed.cz 2009).

5.4. ODS

Při zveřejnění ambice německého předsednictví v první polovině roku 2007 na oživení ústavní smlouvy koaliční strany KDU-ČSL a Strana zelených prosazovaly názor, že nová smlouva by měla vycházet z existující ústavní smlouvy, ODS naopak žádala

úplně nový text³⁹. Na úrovni vlády probíhalo jednání o ústavní smlouvě v modifikované verzi tzv. koaliční devítky, v níž byli za ODS zastoupeni Mirek Topolánek, Alexandr Vondra a Petr Gandalovič (Kořan et al. 2008: 52). Listopadu roku 2007 vyzval kongres ODS své senátory a poslance, aby v průběhu ratifikace reformní smlouvy, dojednané v Lisabonu, hlasovali pro její posouzení u ÚS (ODS 2007). Senátor Jiří Oberfalzer nejenže později podpořil návrh k posouzení, ale byl připraven hlasovat i proti smlouvě samotné: „*Lisabonskou smlouvu považuji za natolik nevýhodnou pro Českou republiku, že pro ni nemohu zvednout ruku. (...) Lisabonská smlouva představuje příliš velkou ztrátu vlivu na další vývoj v EU, ztrátu suverenity v dalších rozsáhlých oblastech díky kvalifikovanému hlasování bez práva veta. Mohla by opět nastat situace, že o nás budou rozhodovat ti větší.*“ Mezi kritiky smlouvy patřil i občanskodemokratický senátor a předseda ústavněprávního výboru Jaroslav Kubera. Ten vyjádřil přesvědčení o tom, že návrh na předložení LS k posouzení projde (Bartoš 2008a).

Koaliční i vnitrostranické napětí vyvolalo odmítnutí LS v irském referendu v červnu 2008. Vládní představitelé ODS považovali za podmínku ratifikace výsledek soudního přezkumu a neschválení smlouvy v Irsku neoznačovali za zásadně negativní krok. Naproti tomu koaliční partneři KDU-ČSL a Strana zelených označovali ratifikaci za nezbytnou (Kořan et al. 2009: 55). Premiér a předseda ODS Mirek Topolánek i vicepremiér pro evropské záležitosti Alexandr Vondra odmítli, že by kvůli nepřijetí smlouvy nemohlo pokračovat rozšiřování. Někteří představitelé ODS však v souvislosti s výsledkem irského referenda vyzvali k zastavení ratifikace. Jednalo např. o europoslance Jana Zahradila (Kořan et al. 2009: 53). Prezident Klaus ve svém prohlášení uvedl: „*Projekt Lisabonské smlouvy rozhodnutím irských voličů dnes skončil a v jeho ratifikaci již nelze pokračovat.*“ Výsledek referenda je podle něj „*vítězstvím svobody a rozumu nad umělými elitářskými projekty a evropskou byrokracií*“ (Klaus 2008). O smlouvě se negativně vyjádřil i pražský primátor a Topolánkův protikandidát na předsedu ODS Pavel Bém (Kořan et al. 2009: 53).

Další rozkol uvnitř ODS vyvolal verdikt ÚS z listopadu 2008 o kompatibilitě LS s českým ústavní pořádkem. Alexandr Vondra toto rozhodnutí uvítal: „*Samozřejmě, že*

---

³⁹ Koaliční napětí způsobilo také jmenování europoslance Jana Zahradila zástupcem České republiky při debatě o budoucnosti ústavní smlouvy. Zástupci lidovců a zelených viděli problém v tom, že vláda neměla dost možností, jak kontrolovat Zahradilova jednání (Kořan et al. 2008: 52). Obavou koaličních partnerů bylo, aby Jan Zahradil při neformálních jednáních tlumočil stanovisko celé vládní koalice, ne pouze ODS či své vlastní (Řiháčková 2007: 2).

proces bude pokračovat, vláda ho rozhodně nebude nijak brzdit, bude na obou komorách, aby v ratifikaci pokračovaly.“ Naproti tomu Prezident Klaus ve svém prohlášení označil výrok soudu za politický, navíc dal najevo svá očekávání, že se ještě někdo s žádostí o přezkoumání LS na ÚS obrátí (Euractiv.cz 2008). K definitivnímu rozchodu mezi ODS a Václavem Klausem došlo o měsíc později na prosincovém kongresu ODS, na němž prezident pronesl: *„Je pro mě nemalým problémem identifikovat se s celou řadou postojů, kterou ODS, nebo snad její vedení, zastává. (...) Tato politika není tou, se kterou jsem ODS zakládal a dlouhá léta vedl. Abych probíhající přeměně ODS ze strany pravicově občanské ve stranu středovou nestál v cestě, rozhodl jsem se poděkovat za titul čestného předsedy a rozhodl jsem se vzdát se tohoto titulu.*“ (Bartoš, Němcová 2009).

Rozhodnutí ÚS umožnilo ratifikaci LS v Poslanecké sněmovně v únoru 2009. ODS však byla v tomto hlasování rozpolcená. Proti smlouvě stála především skupina kolem poslance Vlastimila Tlustého, který už několik dní nosil na saku odznáček se slovy *„NE Lisabonu, ANO Evropské unii“*. Alena Páralová dokonce pohrozila, že pokud Lisabon projde, opustí stranu (Benešová, Eliášová 2009). Pro se nakonec vyslovilo 33 poslanců ODS, 37 bylo proti a devět se zdrželo hlasování (Poslanecká sněmovna PČR 2009). Václav Klaus řekl, že nebude stát LS v cestě, pokud se pro něj vysloví i Irsko (Benešová, Eliášová 2009). Politická situace se ovšem značně zkomplikovala 24. března, když Poslanecká sněmovna vyslovila nedůvěru koaliční vládě ODS, KDU-ČSL a Strany Zelených. Následovalo relativně krátké období hledání, kdo ponese politickou odpovědnost za české předsednictví v Radě EU. Události nakonec vyústily v sestavení úřednické vlády, vedené Janem Fischerem (Kořan et al. 2010: 65) Tento krok ODS komentovala ve svém volebním programu pro volby do EP v červnu 2009. Opoziční ČSSD obvinila z upřednostnění krátkodobých stranických zájmů nad zájmy celého státu. Svržení vlády v polovině českého předsednictví je kritizováno jako neodůvodněné a poškozující Českou republiku politicky i ekonomicky. Program se kriticky staví i vůči LS, protože podporuje tendence velkých členských států monopolizovat evropskou integraci ve prospěch svých národních zájmů. ODS spatřuje za možné budoucí směřování EU buď utvoření jakéhosi *„státu Evropa“* či pružného, ekonomicky otevřeného celku na bázi flexibilní integrace. K těmto dvěma možnostem uvádí, že *„je dlouhodobě přesvědčena, že scénář jednostranné a tuhé unifikace není v souladu s českými národními zájmy“* (ODS 2009: 9, 26). Program odrážel i *Usnesení 19. Kongresu* strany, v němž se odsouhlasilo, že vytvoření nové pravicově nefederalistické frakce na půdě EP se stane

jednou z priorit evropského volebního programu 2009 (ODS 2008). Proto zde nalezneme odkaz na dohodu uzavřenou mezi předsedou strany Mirkem Topolánkem a předsedou britské konzervativní strany Davidem Cameronem z července 2006. Oba politici se zavázali, že v období po následujících evropských volbách vytvoří novou konzervativní frakci v EP (Cabada et al. 2009: 50). Jako motivaci pro odchod z EPP-ED ODS uvádí její priority, představující „*další jednorozměrné pokračování směrem ke ‚stále užší unii‘, tedy další přenos pravomocí z úrovně národních států na úroveň EU*“. Strana vidí problém v tom, že finanční a personální zdroje jsou v této frakci alokovány tak, „*aby sloužily k prosazování jednostranné politiky federalizace EU. Nechceme se na tom nadále podílet.*“ (ODS 2009: 30) Po evropských volbách 2009 byl plán britských konzervativců a české ODS realizován. Skupina Evropských konzervativců a reformistů⁴⁰ vznikla 24. června 2009. Za společný cíl této frakce byl vytyčen boj proti federalizaci Evropy a zachování suverenity členských států (Cabada et al. 2009: 50-51).

Při senátní ratifikaci LS byla ODS poznamenána podobnou heterogenitou jako v případě sněmovního hlasování. V Senátu se pro vyslovilo 12 senátorů, 19 proti, tři se zdrželi (Senát PČR 2009). Ačkoliv Senát s ratifikací vyslovil souhlas, skupina 17 senátorů ODS v čele s Jiřím Oberfalzerem se rozhodla požádat o nový přezkum smlouvy u ÚS, tentokrát ovšem jako celku. Právě s odvoláním na tuto žádost odmítal prezident Klaus k LS svůj podpis připojit a proces ratifikace tak dokončit. Navíc projevil obavy z prolomení tzv. Benešových dekretů a podmiňoval svůj podpis výjimkou z Listiny základních práv EU pro Českou republiku, kterou poté vláda premiéra Fischera dojednala (Kořan et al. 2010: 69, 74). Druhý verdikt ÚS 3. listopadu 2009 zněl nicméně opět ve prospěch LS. Prezident ve svém prohlášení tentýž den uvedl: „*Sděluji, že jsem Lisabonskou smlouvu dnes v 15 hodin podepsal. (...) Vstoupením Lisabonské smlouvy v platnost, navzdory politickému názoru Ústavního soudu, Česká republika přestane být suverénním státem.*“ (iHNed.cz 2009)

---

⁴⁰ Členy frakce se staly strany z České republiky (ODS), Polska (Právo a spravedlnost), Velké Británie (Konzervativní a unionistická strana), Belgie (Lijst Dedecker), Finska (Praví Finové), Maďarska (Demokratické fórum), Lotyšska (Národní Aliance) a Nizozemska (Křesťanská unie) (Cabada et al. 2009: 50).

ZÁVĚR

Tato bakalářská diplomová práce se zabývala výzkumem euroskepticismu českých parlamentních politických stran. Strany byly vybrány na základě dvou kritérií, která byla stanovena v úvodu práce. Prvním byla jejich relevance a druhým překročení volební klauzule pro volební období 2002-2006 i 2006-2010. Cílem bylo analyzovat, zda se zkoumané politické strany vůči evropské integraci během sledovaného období stavěly měkce či tvrdě euroskepticky. Před zodpovězením hypotézy bude nejprve shrnuto, k jakým závěrům práce u jednotlivých stran dospěla.

Práce byla rozdělena do pěti hlavních kapitol. První část se věnovala představení několika způsobů kategorizace postojů k evropské integraci a jejich kritické reflexi. Klíčovou pro potřeby práce byla typologie, kterou představili Aleks Sczzerbiak a Paul Taggart v článku *Theorising Party-Based Euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Causality (2003)*, a metoda pro vyhodnocení tvrdého euroskepticismu v příspěvku *Introduction: Opposing Europe? The Politics of Euroscepticism in Europe (2008)*. Na závěr první kapitoly autor přidal ještě část, v níž bylo představeno, jakým způsobem bude na základě stanoveného teoretického rámce provedena analýza. Ve zbylých čtyřech kapitolách už byla obsažena analytická část práce.

První zkoumanou stranou byla ČSSD. V období před konáním referenda byla dominantní silou středo-levé koalice a jednou z hlavních propagátorů vstupu České republiky do EU. To se ukázalo i v programu po volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002. Nikdo z představitelů ČSSD navíc vstup do EU neodmítl a strana občany vyzvala, aby pro vstup hlasovali. I ve volebním programu pro volby do EP v roce 2004 nalezneme o EU veskrze pozitivní vyjádření. Strana se v něm vyslovuje pro rozvíjení evropského sociálního modelu v rámci jednotného trhu a boji proti nezaměstnanosti. Kladně hodnotí rovněž SZBP, kterou vnímá jako prostředek k posílení zahraničního vlivu členských států, mezinárodní kredibility EU a její akceschopnosti v potírání mezinárodního zločinu. Z toho plyne i podpora dalšího prohlubování spolupráce v justiční a bezpečnostní oblasti. Bezvýhradnému přijetí se ze strany ČSSD dostalo i Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu, a to přestože se během jejího ratifikačního procesu vystřídali tři sociálnědemokratičtí premiéři. Jiří Paroubek ratifikaci této smlouvy v České republice prosazoval i přes záporné vyjádření francouzských a nizozemských voličů v roce 2005. S přijetím ČSSD se proto setkal návrh německého předsednictví v první polovině roku

2007 na revitalizaci ústavní smlouvy. Ačkoliv byla v Lisabonu podepsána reformovaná varianta, souhlas strany se smluvním textem přetrval a sociální demokraté nepodporovali ani návrh předložit LS k posouzení ÚS. ČSSD v podpoře LS nezabránilo ani negativní irské referendum v červnu 2008. Ratifikace smlouvy se v obou komorách parlamentu odehrála za jednomyslného hlasování pro ze strany ČSSD. Vychýlení od proevropského postoje nelze zpozorovat ani ve volebním programu strany pro volby do EP v roce 2009, v němž je dokončení ratifikace LS považováno za stěžejní a navíc obsahuje i ambici začlenit Českou republiku do eurozóny. Z uvedené analýzy lze zodpovědět, že výzkumná otázka o negativním vymezení vůči EU v případě ČSSD neplatí. Jelikož se ani žádný stranický představitel od tohoto proudu během sledovaného období neodlišoval, nelze v případě sociální demokracie mluvit ani o vnitrostranickém štěpení v postoji k evropské integraci. Tento postoj byl u ČSSD po celou dobu konzistentní. Hypotéza o tvrdé či měkké euroskeptické profilaci se tedy u ČSSD ukázala jako chybná.

KDU-ČSL před referendem o vstupu České republiky do EU zastávala také proevropskou rétoriku. Již volební program pro sněmovní volby v roce 2002 obsahuje pozitivní vyjádření o přínosech možného členství. V tomto programovém dokumentu se lidovci dokonce hlásí k podpoře ústavní smlouvy a ke vzniku evropské federace. Strana později vyzvala občany, aby vstup České republiky do EU v referendu schválili. Evropský volební program z roku 2004 nepředstavoval ve stanovisku k evropské integraci žádnou kvalitativní změnu. Strana si od roku 2002 udržela konzistentní stanovisko i ke Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu, pouze zopakovala podporu jednomyslnému rozhodování v případě rodinné politiky, kulturně-etických otázek a připojila vágní požadavek na zachování rozhodování na nadnárodní úrovni v nezbytně nutném rámci. I když se lidovci navíc vyslovili pro převedení Charty základních práv EU pouze do formy protokolu, strana nakonec přijetí ústavní smlouvy podpořila. K odklonu od této podpory stejně jako od vládní politiky došlo u KDU-ČSL po negativní referendech ve Francii a Nizozemsku v roce 2005. Straničtí představitelé to považovali za vážnou komplikaci pro pokračování ratifikačního procesu, což vedlo k tomu, že Cyril Svoboda jeho pokračování v České republice veřejně zavrhl. Při projednávání budoucnosti ústavního textu v první polovině roku 2007 se lidovci nicméně vyjádřili, že reformní smlouva by měla z původní ústavní vycházet. Závěrečnou podobu LS nakonec KDU-ČSL přivítala a obdobně jako ČSSD se vyjádřila proti možnosti jejího ústavního přezkumu. Strana navíc vyzvala své poslance a senátory, aby podpořili její ratifikaci, což lidovecký

poslanecký i senátorský klub jednomyslně splnil. Ambice na prohloubení evropské integrace jsou obsaženy i v evropském volebním programu z roku 2009. Na základě analýzy tedy není možné ani KDU-ČSL označit jako negativně vymezenou vůči EU, což platí konzistentně pro celé sledované období. Během něj nedocházelo ani k vnitrostranickému štěpení ve věci postoje k evropské integraci. Ojedinělou výjimkou bylo stanovisko senátora Josefa Kalbáče při rozhodování o žádosti na přezkum částí LS u ÚS. Vzhledem k tomu, že svůj mandát nedokázal obhájit a neúčastnil se tak senátní ratifikace LS, zůstalo jeho stanovisko pouze na rétorické úrovni a jeho vnitrostranické postavení bylo marginalizováno. Z tohoto důvodu jej autor nepovažuje za relevantní projev vnitrostranického štěpení. I když KDU-ČSL požadovala zachování jednomyslnosti v kulturně-etických otázkách, oblasti rodiny a dala najevo nesouhlas s nadměrnou supranacionalizací EU, s ústavní smlouvou nakonec vyslovila souhlas a tedy nedošlo k vyjádření relevantní opozice vůči EU. Z tohoto důvodu se tedy hypotéza o identifikaci tvrdě či měkce euroskeptického postoje nepotvrdila ani u KDU-ČSL.

KSČM své stanovisko k členství České republiky v EU zveřejnila až prostřednictvím prohlášení ÚV v březnu 2003, v němž uvádí, že nemůže v referendu doporučit, aby občané hlasovali pro vstup. Tento oficiální postoj ale nezastávali její místopředsedové Miloslav Ransdorf, Jiří Dolejš a Zuzka Rujbrová. Následný komunistický volební program pro volby do EP v roce 2004 do jisté míry reflektoval argumenty, které předtím vedly ÚV hlasování pro vstup do EU nedoporučit. Text kritizuje nevýhodné a nerovnoprávné podmínky členství a ekonomickou nepřipravenost země. Ideologická argumentace je v souladu s dřívějšími stanovisky strany, která jsou charakteristická vymezením proti neoliberálnímu aspektu EU, její nedemokratičnosti a nerovnému postavení vlivem dominance silných členů nad slabými. Odpor je vyjádřen i proti budoucí militarizaci EU vlivem politiky NATO a USA. Touto argumentací v takřka nezměněné podobě KSČM odporovala Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu a požadovala její schválení referendem. Totožným způsobem se zachovala v případě LS. Při její parlamentní ratifikaci hlasovali všichni komunističtí poslanci proti, pouze Jiří Dolejš a Milada Halíková se zdrželi. Evropský volební program z roku 2009 je odrazem již dříve uvedených argumentů. Z tohoto počínání je jednoznačně možné KSČM označit jako negativně vymezenou vůči EU. Odmítnutí hlasování pro vstup a zmíněná ideologická argumentace, kritizující příliš neoliberální, nedemokratický a byrokratický charakter EU, vede k potvrzení hypotézy o tvrdě euroskeptické profilaci KSČM v rámci

Szczerbiakovy a Taggartovy typologie. Rovněž je možno prohlásit, že tvrdě euroskeptický postoj zastávala konzistentně. V případě KSČM je ovšem možné identifikovat vnitrostranické štěpení. Jelikož se Miloslav Ransdorf, Jiří Dolejš a Zuzka Rujbrová rozhodli vstup v referendu podpořit, můžeme prohlásit, že na základě stanovené typologie představovali v rámci strany skupinu, kterou lze označit jako měkce euroskeptickou. Hlasování senátora Vlastimila Balína ve prospěch ratifikace LS můžeme podle stejného principu považovat za jeho zařazení po bok měkce euroskeptické frakce uvnitř strany. V případě hlasování o ratifikaci LS v Poslanecké sněmovně by bylo možné další štěpení na bázi tvrdě a měkce euroskeptického postoje vyhodnotit pouze v případě, kdyby zmínění dva komunističtí poslanci hlasovali pro, nikoli se pouze zdrželi.

Navzdory četným výhradám, které dávala najevo ODS, opakovaně deklarovala svou podporu členství České republiky v EU již dlouhodobě před konáním referenda o vstupu. Strana vyzvala voliče, aby v referendu hlasovali pro. Tuto výzvu se ovšem rozhodli nevyslyšet místopředseda strany Ivan Langer a poslanec Martin Říman. Volební program strany pro volby do EP v roce 2004 obsahoval vedle kritiky vyjednaných podmínek vstupu standardní argumentaci ODS, která se objevila již v dřívějších dokumentech. Ačkoliv strana nikde členství České republiky v EU neodporuje, vymezuje se proti stále hlubší integraci a federalizaci EU do tzv. superstátu. ODS dává najevo své výhrady zejména v oblasti integrace zahraniční a obranné politiky a odvolává se na zachování státní suverenity. Evropské plány na společné obranné struktury chápe jako budování zbytečné paralely k vazbám na NATO a USA. Z těchto důvodů strana zaujala negativní stanovisko i v případě Smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu, která podle ní prohlubuje federalistický aspekt integrace proti principu suverenity národních států. Vymezení na podobné bázi bylo ze strany ODS možno vyzorovat i v případě LS, zejména ústy jejího čestného předsedy Václava Klause. Při její parlamentní ratifikaci byla ODS poznamenána vysokou mírou heterogenity. Demonstrativním vyjádřením nesouhlasu s podobou evropské integrace byl i deklarovaný zájem na vytvoření nové frakce v EP jako protiváhy vůči stávajícímu prointegračnímu establishmentu. Z těchto závěrů jednoznačně vyplývá, že je možné ODS označit jako negativně vymezenou vůči EU. Nicméně i přes řadu kritických výtek k její podobě strana nikdy během sledovaného období nevystoupila proti členství České republiky v EU. Proto je u ODS možné prohlásit potvrzení hypotézy o měkkém euroskepticismu. Tato kategorizace je vyhovující pro celé sledované období. Odmítnutím vstupu do EU se strany dvou jejích významných

představitelů vede nicméně k závěru, že ODS byla rozštěpena na měkce a tvrdě euroskeptickou část, reprezentovanou právě Ivanem Langerem a Martinem Římanem. Kvantitativně největší míra heterogenity se projevila při parlamentní ratifikaci LS. Záporné či kladné hlasování ale v tomto případě není možno označit za kvalitativní posun v rámci Szczerbiakovy a Taggartovy typologie. Můžeme sice hovořit o vnitrostranickém rozporu ODS při hlasování o LS, nejednalo se však o štěpení na bázi tvrdého a měkkého euroskepticismu. Ačkoliv jedním z nejhlasitějších kritiků byl po celou dobu Václav Klaus, proti členství v EU nikdy během sledovaného období nevystoupil. Jeho stanovisko je tedy možno označit v souladu s postojem ODS za měkce euroskeptické.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

„7x ANO Evropské ústavní smlouvě“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, (online). Dostupné z:

<<http://www.roithova.cz/soubory/Duvody.rtf?fid=51>> (17. 3. 2016)

„18. Kongres ODS“ *Občanská demokratická strana*, 24. 11. 2007 (online). Dostupné z:

<<http://www.ods.cz/kongresy/18>> (22. 3. 2016)

„Ano evropské integraci“ *Česká strana sociálně demokratická*, (online). Dostupné z:

<https://www.cssd.cz/data/files/ano_evropske_integraci.pdf> (20. 3. 2016)

„CV KDU-ČSL se vyjádřil k reformní smlouvě EU a k novelám zákona o rozpočtovém určení daní“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, 24. 10. 2007 (online). Dostupné z: <<http://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2007/cv-kdu-csl-se-vyjadril-k-reformni-smlouve-eu-a-k-n>> (20. 3. 2016)

„Česká otázka je otázkou evropskou“ *Česká strana sociálně demokratická*, (online).

Dostupné z: <https://www.cssd.cz/data/files/ceska_otazka_je_otazkou_evropskou.pdf> (20. 3. 2016)

„Člověk na prvním místě“ *Česká strana sociálně demokratická*, (online). Dostupné z:

<https://www.cssd.cz/data/files/volebni_program_cssd_2002.pdf> (28. 2. 2016)

„Dáme věci do pořádku“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, (online). Dostupné z:

<<http://www.kdu.cz/getattachment/4e1a137b-966e-403b-a137-164b3e267513/Volebni-program-2012.aspx>> (28. 2. 2016)

„Evropský volební program KDU-ČSL“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, (online). Dostupné z:

<<http://preview.kdu.cz/Dokumenty/Volby/2004/Volby-do-Evropskeho-parlamentu/2004/Evropsky-volebni-program-KDU---CSL.aspx>> (10. 3. 2016)

Filip, Vojtěch. 2008. „EU ohrožuje byrokratická integrace“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, 25. 4. 2008 (online). Dostupné z:

<<https://www.kscm.cz/uvodni-stranka/38266/eu-ohrozuje-byrokraticka-integrace?previev=archiv>> (22. 3. 2016)

„EURO ZPRÁVY“ *Česká strana sociálně demokratická*, 22. 1. 2005 (online). Dostupné z: <http://cssdpraha10.xf.cz/Eurozpravy/EUROZPRAVY_1.doc> (13. 3. 2016)

„Jan Kasal kritizuje zbytečné protahování podpisu Lisabonské smlouvy“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, 7. 10. 2009 (online). Dostupné z: <<http://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2009/jan-kasal-kritizuje-zbytecne-protahovani-podpisu-l>> (20. 3. 2016)

„Jistoty a prosperita“ *Česká strana sociálně demokratická*, (online). Dostupné z: <<https://www.cssd.cz/data/files/volebni-program-2006.pdf>> (15. 3. 2016)

„Jistota: program pro rok 2009“ *Česká strana sociálně demokratická*, (online). Dostupné z: <<http://www.evropskezepravy.cz/soubory/dokumenty/cssd-jistota-ep2009-917.pdf>> (20. 3. 2016)

„KDU-ČSL přivítala rozhodnutí Ústavního soudu k Lisabonské smlouvě“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, 3. 11. 2009 (online). Dostupné z: <<http://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2009/kdu-csl-privitala-rozhodnuti-ustavniho-soudu-k-lis>> (8. 4. 2016)

„Když do EU, tak s ODS“ *Občanská demokratická strana*, (online). Dostupné z: <http://www.ods.cz/docs/programy/leaflet_EU.pdf> (3. 9. 2016)

Klaus, Václav. 2002. „Klaus, ODS a Evropská unie“ *Klaus.cz*, 1. 5. 2002 (online). Dostupné z: <<http://www.klaus.cz/clanky/2222>> (3. 2. 2016)

Klaus, Václav. 2005. „Klausovo desatero o evropské ústavě“ *iDNES.cz*, 1. 3. 2005 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/klausovo-desatero-o-evropske-ustave-dv4-/domaci.aspx?c=A050301_112111_nazory_mhk> (3. 2. 2016)

Klaus, Václav. 2008. „Prohlášení prezidenta republiky k výsledku irského referenda k Lisabonské smlouvě“ *Klaus.cz*, 13. 6. 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.klaus.cz/clanky/1482>> (3. 2. 2016)

„KSČM: Lisabonská smlouva podporuje Evropu elit, nikoliv Evropu občanů“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, 16. 10. 2009 (online). Dostupné z:

<<https://www.kscm.cz/media/tiskove-zpravy/44639/kscm-lisabonska-smlouva-podporuje-evropu-elit-nikoliv-evropu-obcanu?previev=archiv>> (22. 3. 2016)

„KSČM trvá na referendu k euroústavě“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, (online). Dostupné z: <<https://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=2810>> (17. 3. 2016)

„Manifest českého eurorealismu“ *Občanská demokratická strana*, (online). Dostupné z: <http://www.zahradil.eu/assets/files/publikace/manifest_eurorealismu.pdf> (8. 3. 2016)

„Maštálka: Trváme na referendu o Lisabonské smlouvě“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, 26. 11. 2008 (online). Dostupné z: <<https://www.kscm.cz/media/tiskove-zpravy/40787/mastalka-trvame-na-referendu-o-lisabonske-smlouve?previev=archiv>> (22. 3. 2016)

„Modrá šance pro českou diplomacii: Realismus místo iluzí“ *Občanská demokratická strana*, (online). Dostupné z: <http://archiv.ods.cz/docs/publikace/modra_sance-zahranici.pdf> (18. 3. 2016)

„Naděje pro Českou republiku“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, (online). Dostupné z: <<https://www.kscm.cz/nase-strana/sjezdy-kscm/vi-sjezd-kscm/obsahove-materialy-vi-sjezdu-kscm/24142/nadeje-pro-ceskou-republiku>> (28. 2. 2016)

„Otevřený volební program KSČM pro volby do Evropského parlamentu 2009“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, (online). Dostupné z: <<https://www.kscm.cz/volby-a-akce/volby-do-ep-2009/volebni-program>> (21. 3. 2016)

„Pro demokratickou Evropu (Manifest KSČM)“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, (online). Dostupné z: <http://www.sds.cz/docs/prectete/e_kolekt/pro_d_e.htm> (4. 3. 2016)

„Programové prohlášení vlády“ *Vlada.cz*, (online). Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf> (16. 3. 2016)

„Rezoluce XXXII. sjezdu ČSSD ke Smlouvě o Ústavě pro Evropu“ *Česká strana sociálně demokratická*, (online). Dostupné z: <https://www.cssd.cz/data/files/xxxii_rezoluce_euroustava.pdf> (15. 3. 2016)

Roithová, Zuzana. 2008. „Zuzana Roithová k Lisabonské smlouvě“ *Roithova.cz*, 5. 3. 2008 (online). Dostupné z: <http://www.roithova.cz/tiskove_zpravy/586/> (20. 3. 2016)

„Řešení místo strašení“ *Občanská demokratická strana*, (online). Dostupné z: <http://www.ods.cz/docs/programy/program_2009ep.pdf> (22. 3. 2016)

„S Vámi a pro Vás, doma i v EU“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, (online). Dostupné z: <<https://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=3075>> (13. 3. 2016)

„Stejné šance pro všechny“ *Občanská demokratická strana*, (online). Dostupné z: <http://www.ods.cz/docs/programy/program_2004e.pdf> (11. 3. 2016)

„Stanovisko 14. schůze Výkonného výboru ÚV KSČM 10. června 2005 k ratifikaci Smlouvy o Ústavě pro Evropu“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, 10. 6. 2005 (online). Dostupné z: <<https://www.kscm.cz/uvodni-stranka/26646/stanovisko-14-schuze-vykonneho-vyboru-uv-kscm-10-cervna-2005-k-ratifikaci-smlouvy-o-ustave-pro-evropu?previev=archiv>> (17. 3. 2016)

„Stanovisko 14. zasedání ÚV KSČM k Berlínské deklaraci“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, 24. 3. 2007 (online). Dostupné z: <<https://www.kscm.cz/uvodni-stranka/33805/stanovisko-14-zasedani-uv-kscm-k-berlinske-deklaraci?previev=archiv>> (22. 3. 2016)

„Tisková zpráva“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, 29. 4. 2003 (online). Dostupné z: <[https://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2003/tiskova-zprava-\(18\)](https://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2003/tiskova-zprava-(18))> (3. 3. 2016)

„Usnesení 19. Kongresu ODS“ *Občanská demokratická strana*, 7. 12. 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.ods.cz/kongresy/19>> (11. 4. 2016)

„Usnesení sjezdu KDU-ČSL“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, 20. 4. 2008 (online). Dostupné z: <<http://old2003.kdu.cz/subweb/default.asp?page=510&idr=10612&IDCl=23377>> (20. 3. 2016)

„Usnesení z 10. zasedání Celostátní konference KDU-ČSL“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, (online). Dostupné z:

<<https://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/usneseni/celostatni-konference/2002/usneseni-z-10-zasedani-celostatni-konference-kdu-c>> (3. 3. 2016)

Vláda by měla zasáhnout proti destruktivním aktivitám prezidenta Klause“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, 24. 11. 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2008/vlada-by-mela-zasahnout-proti-destruktivnim-aktivi>> (20. 3. 2016)

„Volební desatero“ *Občanská demokratická strana*, (online). Dostupné z: <http://www.ods.cz/docs/programy/program_2002.pdf> (28. 2. 2016)

„Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny PČR 2002“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, (online). Dostupné z: <<https://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=3082>> (22. 2. 2016)

„Volební program Komunistické strany Čech a Moravy na období 2006 – 2010“ *Komunistická strana Čech a Moravy*, (online). Dostupné z: <<https://www.kscm.cz/viewDocument.asp?document=5482>> (18. 3. 2016)

„Volební program pro volby do Evropského parlamentu 2009-2014“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, (online). Dostupné z: <[http://www.kdu.cz/getattachment/bebe8904-ef19-4a5a-8054-e967abbd909d/Volebni-program-pro-volby-do-Evropskeho-parlam-\(1\).aspx](http://www.kdu.cz/getattachment/bebe8904-ef19-4a5a-8054-e967abbd909d/Volebni-program-pro-volby-do-Evropskeho-parlam-(1).aspx)> (20. 3. 2016)

„Všechny demokratické strany musí zasednout k jednání o Lisabonské smlouvě, říká KDU-ČSL“ *Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová*, 17. 6. 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.kdu.cz/aktualne/archiv/2008/vsechny-democraticke-strany-musi-zasednout-k-jedna>> (20. 3. 2016)

„XIV. Kongres ODS“ *Občanská demokratická strana*, (online). Dostupné z: <<http://www.ods.cz/kongresy/14>> (18. 3. 2016)

Literatura

„6. schůze, 7. hlasování, 06. 05. 2009“ *Senát Parlamentu České republiky*, 6. 5. 2009 (online). Dostupné z: <<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=9887&O=7>> (20. 3. 2016)

„46. schůze, 11. hlasování, 18. února 2009, 09:47 Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evrop.unii“ *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky*, 18. 2. 2009 (online). Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=48969>> (20. 3. 2016)

Balík, Stanislav. 2004. „Předvolební programy v evropských volbách.“ *Revue Politika* 2004 (5). Dostupné z: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/681/predvolebni-programy-v-evropskych-volbach>> (26. 1. 2016)

Bartoš, Adam B. 2008. „Lisabonskou smlouvu čekají v Senátu potíže, přibývá jejich kritiků“ *iDNES.cz*, 24. 4. 2008 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/lisabonskou-smlouvu-cekaji-v-senatu-potize-pribyva-jejich-kritiku-1fq-/domaci.aspx?c=A080422_165434_domaci_adb> (27. 1. 2016)

Bartoš, Adam B. 2008. „Senátoři se přeli o Lisabon, nakonec smlouvu poslali k Ústavnímu soudu“ *iDNES.cz*, 24. 4. 2008 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/senatori-se-preli-o-lisabon-nakonec-smlouvu-poslali-k-ustavnimu-soudu-1zl-/domaci.aspx?c=A080424_143033_domaci_adb> (27. 1. 2016)

Bartoš, Adam B., Barbora Němcová. 2008. „Klaus skoncoval s občanskými demokraty, už není čestným předsedou“ *iDNES.cz*, 6. 12. 2008 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/klaus-skoncoval-s-obcanskymi-demokraty-uz-neni-cestnym-predsedou-1cn-/domaci.aspx?c=A081206_101737_domaci_klu> (22. 3. 2016)

Baun, Michael, Jakub Dürr, Dan Marek, Pavel Šaradín. 2006. “The Europeanization of Czech Politics: The Political Parties and the EU Referendum.” *Journal of Common Market Studies* 44 (2): 249-280. Dostupné z: <http://www.4europartners.cz/prezentace/Europeanization_JCMS_June_2006_Baun_Durr_Marek_Saradin.pdf> (1. 3. 2016)

Benešová, Eva, Kateřina Eliášová. 2009. „Český krok k Evropě. Poslanci schválili Lisabon“ *Aktuálně.cz*, 18. 2. 2009 (online). Dostupné z: <<http://zpravy.aktualne.cz/domaci/politika/cesky-krok-k-evrope-poslanci-schvalili-lisabon/r~i:article:629890/>> (27. 1. 2016)

„Berlínská deklarace podepsána při příležitosti 50. výročí EU“ *Europa.eu*, 26. 3. 2007 (online). Dostupné z: <http://europa.eu/50/news/article/070326_b_cs.htm> (19. 3. 2016)

Blahušiak, Igor, Eva Dóšová, Dominik Hutečka, Ondřej Málek. 2008. „Euroústava v českém politickém diskurzu“ *Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.iips.cz/userfiles/file/wp_27_euroustava.pdf> (26. 1. 2016)

Buchal, Petr. 2004. „Analýza volebních programů.“ Pp. 209-236 in Pavel Šaradín (ed.). *Volby do evropského parlamentu v České republice*. Olomouc: Periplum.

Cabada, Ladislav, Vít Hloušek et al. 2009. *Eurovolby 2009: Prostor pro evropeizaci politických stran ve středovýchodní Evropě?*. Plzeň: Aleš Čeněk.

„Celkové výsledky hlasování“ *Volby.cz*, (online). Dostupné z: <<http://volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ>> (13. 3. 2016)

Conti, Nicolo. 2003. „Party Attitudes to European Integration: A Longitudinal Analysis of the Italian Case“ SEI Working paper No 70. *Sussex European Institute* (online; Pdf). Dostupné z: <<https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epern-working-paper-13.pdf&site=266>> (10. 2. 2016)

„Cyril Svoboda: proces ratifikace ústavní smlouvy je mrtvý“ *Euractiv.cz*, 4. 11. 2005 (online). Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/cyril-svoboda-proces-ratifikace-stavn-smlouvy-je-mrtv>> (2. 2. 2016)

„Česká vládní koalice bude řešit spor o euroústavu“ *BBCzech.com*, 1. 6. 2005 (online). Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/06/050601_cz_coal_0600.shtml> (2. 2. 2016)

„ČR bude v ratifikaci euroústavy pokračovat“ *BBCzech.com*, 2. 6. 2005 (online). Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/06/050602_cz_reax_1830.shtml> (4. 2. 2016)

„ČSSD chce pokračovat v ratifikaci Lisabonské smlouvy, ODS je proti“ *Česká televize*, 15. 6. 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1451342-cssd-chce-pokracovat-v-ratifikaci-lisabonske-smlouvy-ods-je-proti>> (20. 3. 2016)

Dražanová, Adéla. 2007. „EU vykročila z krize, dohodla reformní smlouvu“ *iDNES.cz*, 19. 10. 2007 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/eu-vykrocila-z-krize-dohodla-reformni-smlouvu-fqp-/zahranicni.aspx?c=A071019_071726_zajimavosti_pei> (19. 3. 2016)

Drda, Adam. 2004. „Češi euroústavu 'takřka neznají“ *BBCzech.com*, 22. 11. 2004 (online). Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2004/11/041122_cz_eu_constitution_pckg.shtml> (28. 1. 2016)

Dürr, Jakub, Dan Marek, Pavel Šaradín. 2004. „Europeizace české politické scény – politické strany a referendum o přistoupení k Evropské unii.“ *Mezinárodní vztahy* 2004 (1), 27-49. dostupné z: <<https://mv.iir.cz/article/view/103/101>> (3. 3. 2016)

„EU se na summitu dohodla o prodloužení období reflexe“ *Euractiv.cz*, 16. 6. 2006 (online). Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu0/clanek/eu-se-na-summitu-dohodla-o-prodlouen-obdob-reflexe>> (19. 3. 2016)

Flood, Christopher, Simon Usherwood. 2007. „Ideological Factors in Party Alignments on the EU: A Comparison of Three Cases.“ *University of Surrey*, May 2007 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://aei.pitt.edu/7875/1/flood-c-02c.pdf>> (10. 2. 2016)

„Francouzské NE zkomplikovalo ratifikaci euroústavy“ *BBCzech.com*, 30. 5. 2005 (online). Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/czech/worldnews/story/2005/05/050530_france_ref_0615.shtml> (4. 2. 2016)

Grohová, Johanna. 2003. „V ODS přibývá hlasů proti vstupu do EU“ *iDNES.cz*, 3. 6. 2003 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/v-ods-pribyva-hlasu-proti-vstupu-do-eu-dhz-/zpr_archiv.aspx?c=A030602_220432_eunie_mad> (3. 3. 2016)

„Gross porazil Škromacha a stal se předsedou ČSSD“ *BBCzech.com*, 26. 3. 2005 (online). Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/03/050326_cz_cssd_1600.shtml> (15. 3. 2016)

Harmsen, Robert, Menno Spiering. 2004. „Introduction: Euroscepticism and the Evolution of European Political Debate.“ Pp. 13-35 in Robert Harmsen, Menno Spiering (eds.). *Euroscepticism: Party Politics, National Identity and European integration*. Amsterdam: Rodopi.

Havlík, Vlastimil. 2006. „Česká republika.“ Pp. 61-82 in: Vlastimil Havlík, Petr Kaniok (eds.). *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Havlík, Vlastimil. 2009. *České politické strany a evropská integrace*. Brno: Mezinárodní politologický ústav

Hloušek, Vít, Petra Jarošová, Petr Kaniok. 2007. „Evropská lidová strana (Evropští demokraté)“ Pp. 27-52 in: Vít Hloušek, Petr Kaniok (eds.). *Evropské politické strany po východním rozšíření Evropské unie*. Brno: Mezinárodní politologický ústav

Holecová, Simona, Jozef Kopecký. 2003. „ČSSD zahájila kampaň za vstup do EU.“ *iHNed.cz*, 7. 3. 2003 (online). Dostupné z: <<http://archiv.ihned.cz/c1-12435290-cssd-zahajila-kampan-za-vstup-do-eu>> (3. 3. 2016)

„Hotovo! Pro EU bylo 77 procent hlasů“ *iDNES.cz*, 14. 6. 2003 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/hotovo-pro-eu-bylo-77-procent-hlasu-d52-/zpr_archiv.aspx?c=A030614_125437_eunie_kot> (4. 3. 2016)

Kaniok, Petr. 2006. „Stranický euroskepticismus: Teoretické modely klasifikace politických stran podle opozičních postojů k evropské integraci.“ Pp. 9-22 in: Vlastimil Havlík, Petr Kaniok (eds.). *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

„Klaus podepsal Lisabon. Tato hra nemá vítěze, reagoval Topolánek“ *iHNed.cz*, 3. 11. 2009 (online). Dostupné z: <<http://ihned.cz/c1-38920040-klaus-podepsal-lisabon-tato-hra-nema-viteze-reagoval-topolanek>> (2. 2. 2016)

„Konvent přijal návrh ústavy, Zahradil ne“ *iDNES.cz*, 13. 6. 2003 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/konvent-prijal-navrh-ustavy-zahradil-ne-fdk-/zpr_archiv.aspx?c=A030613_132525_eunie_kot> (15. 3. 2016)

Kopecký, Petr, Cas Mudde. 2002 „The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe.“ *European Union Politics* 3 (3): 297–326.

Dostupné z:

<https://www.researchgate.net/publication/249733511_The_Two_Sides_of_EuroscepticismParty_Positions_on_European_Integration_in_East_Central_Europe> (9. 2. 2016)

Kořan, Michal. 2008. „Jednopřípadová studie.“ Pp. 29-61 in: Petr Drulák (ed.). *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál

Kořan, Michal et al. 2008. *Česká zahraniční politika v roce 2007. Analýza UMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Kořan, Michal et al. 2009. *Česká zahraniční politika v roce 2008. Analýza UMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Kořan, Michal et al. 2010. *Česká zahraniční politika v roce 2009. Analýza UMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Košťál, Karel. 2005. „ČSSD radí francouzským občanům“ *Britské listy*, 23. 5. 2005 (online). Dostupné z: <<http://www.blisty.cz/art/23440.html>> (2. 2. 2016)

„KSČM je proti další ratifikaci euroústavy“ *BBCzech.com*, 10. 6. 2005 (online). Dostupné z:

<http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/06/050610_cz_kscm_euroconstitution_1310.shtml> (4. 2. 2016)

„KSČM: Lisabon byl přijat nedemokraticky, chceme referendum“ *Novinky.cz*, 13. 10. 2009 (online). Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/domaci/181468-kscm-lisabon-byl-prijat-nedemokraticky-chceme-referendum.html>> (22. 3. 2016)

Kudrnovská, Marie. 2007 „Reformní smlouvu Evropské unie by měli schvalovat občané“ *Haló noviny*, 21. 12. 2007 (online). Dostupné z:

<<https://www.kscm.cz/uvodni-stranka/36963/reformni-smlouvu-evropske-unie-by-meli-schvalovat-obcane?previev=archiv>> (22. 3. 2016)

Kudrnovská, Marie. 2008. „Lisabonská smlouva a české ‚vedení‘ Evropy v souvislostech“ *Haló noviny*, 17. 7. 2008 (online). Dostupné z: <<https://www.kscm.cz/z->

medii/39319/lisabonska-smlouva-a-ceske-vedeni-evropy-v-souvislostech?preiev=archiv> (22. 3. 2016)

Kytka, Ivan. 2003. „Jsem eurorealista“, řekl Klaus v televizi BBC.“ *BBC Czech.com*, 11. 11. 2003 (online). Dostupné z:

<http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2003/11/031111_klausbbc_pckg.shtml> (3. 2. 2016)

Landa, Lukáš. 2003. „Referendum a jeho důsledky“ *Český rozhlas*, 16. 6. 2003 (online). Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/77710> (3. 2. 2016)

„Lidovci navrhnou pozastavit kampaň k euroústavě“ *BBC Czech.com*, 31. 5. 2005 (online). Dostupné z:

<http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/05/050531_cz_eu_kdu_1515.shtml> (4. 2. 2016)

Marek, Dan. 2006. *Od Moskvy k Bruselu: vztahy mezi Českou republikou a Evropskou unií v období 1957-2004*. Brno: Barrister & Principal

Mátl, Ondřej. 2005. „Konvent o budoucnosti Evropské unie“ *Cevro.cz*, 25. 2. 2005 (online). Dostupné z: <<http://www.cevro.cz/cs/42210-konvent-budoucnosti-evropske-unie>> (4. 2. 2016)

Nejezchlebová, Lenka. 2009. „Vláda padla. Pohřbili ji Tlustý, Schwippel, Jakubková a Zubová“ *iDNES.cz*, 24. 3. 2009 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/vlada-padla-pohrbili-ji-tlusty-schwippel-jakubkova-a-zubova-pq6-/domaci.aspx?c=A090324_171609_domaci_klu> (20. 3. 2016)

„Německé předsednictví EU – nový impuls pro ústavní proces“ *Europa.eu*, (online). Dostupné z: <http://europa.eu/50/news/theme/070215_cs.htm> (19. 3. 2016)

„ODS i ČSSD se neshodly na postoji k euroústavě“ *BBC Czech.com*, 6. 6. 2005 (online). Dostupné z:

<http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/06/050606_cz_topolanek_1535.shtml> (4. 2. 2016)

„Paroubek bude v Bruselu prosazovat ratifikaci“ *BBC Czech.com*, 16. 6. 2005 (online). Dostupné z:

<http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/06/050616_cz_eu_paroubek_1700.shtml> (4. 2. 2016)

„Proces ratifikace Lisabonské smlouvy“ *Vlada.cz*, 19. 10. 2009 (online). Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/proces-ratifikace-lisabonske-smlouvy-63100/>> (19. 3. 2016)

„Prohlášení Roučka a Falbra k evropské ústavě“ *iHNed.cz*, 22. 4. 2005 (online). Dostupné z: <http://ihned.cz/c3-16021480-000000_d-prohlaseni-roucka-a-falbra-k-evropske-ustave> (4. 2. 2016)

„Prioritou nové české vlády je schválení ústavy EU“ *BBC Czech.com*, 10. 5. 2005 (online). Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/05/050510_cz_government_1015.shtml> (4. 2. 2016)

Prokop, Dan, Říhová Barbora. 2009. „Klaus jmenoval novou vládu. Nastupujeme z běhu, dodal Fischer“ *iDNES.cz*, 8. 5. 2009 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/klaus-jmenoval-novou-vladu-nastupujeme-z-behu-dodal-fischer-ple-domaci.aspx?c=A090508_072457_domaci_js> (19. 3. 2016)

„Přehled zisků mandátů“ *Volby.cz*, (online). Dostupné z: <<http://volby.cz/pls/ep2004/ep144?xjazyk=CZ>> (13. 3. 2016)

Riishøj, Søren. 2004. „Europeanisation and Euro-scepticism. Experiences from Poland and the Czech Republic.“ *Středoevropské politické studie* 2004 (6). Dostupné z: <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=211>> (10. 2. 2016)

Řiháčková, Věra. 2007. „Česká debata ke Smlouvě zakládající ústavu pro Evropu“ *Friedrich-Ebert-Stiftung*, (online; Pdf). Dostupné z: <<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/prag/06163.pdf>> (26. 1. 2016)

Sartori, Giovanni. 2005. *Strany a stranické systémy: Schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Smekal, Hubert. 2006. „Pozice ČR ve Smlouvě o Ústavě pro Evropu: rizika a výhody plynoucí pro ČR.“ Pp. 151-170 in: Vít Dočkal, Petr Fiala, Petr Kaniok, Markéta Pitrová

(eds). *Česká politika v Evropské unii. Evropský integrační proces a zájmy České republiky*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Szczerbiak, Aleks, Paul Taggart. 2003. „Theorising Party-Based Euroscepticism: Problems of Denifinition, Measurement and Causality“ SEI Working Paper No 69. *Sussex European Institute* (online; Pdf). Dostupné z:

<<https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epern-working-paper-12.pdf&site=266>> (9. 2. 2016)

Szczerbiak, Aleks, Paul Taggart. 2008. „Introduction: Opposing Europe? The Politics of Euroscepticism in Europe“ Pp. 1-15 in: Aleks Szczerbiak, Paul Taggart (eds.) *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism*. New York: Oxford University Press

Šaradín, Pavel. 2003. „Referendum o přistoupení k EU a volební podpora politických stran v České republice“ *Středoevropské politické studie* 2003 (4). Dostupné z: <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=179>> (4. 2. 2016)

„Špidla rezignoval, padne vláda“ *iDNES.cz*, 26. 6. 2004 (online). Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/spidla-rezignoval-padne-vlada-d2w-domaci.aspx?c=A040625_213354_domaci_fri> (13. 3. 2016)

Táborská, Marika. 2003. „Premiér vyzval občany, aby přišli rozhodnout o budoucnosti“ *Český rozhlas*, 12. 6. 2003 (online). Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/77241> (3. 3. 2016)

„Ústava, jež dá novou podobu Evropě“ *Europarl.europa.eu*, 2. 4. 2004 (online). Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/highlights/cs/202.html>> (15. 3. 2016)

„Ústavní soud rozhodl: Lisabonská smlouva je v souladu s Ústavou“ *Euractiv.cz*, 26. 11. 2008 (online). Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu0/clanek/ustavni-soud-rozhodl-lisabonska-smlouva-je-v-souladu-s-ceskou-ustavou-005349>> (2. 2. 2016)

„V názoru na vstup do EU se komunisté různí“ *BBC Czech.com*, (online). Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/czech/ceskarepublika/030618_communists_pckg.shtml> (4. 3. 2016)

Vilímek, Petr. 2005. „České republika“ Pp. 155-176 in: Petr Fiala, Markéta Pitrová (eds.). *Evropská referenda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

„Vláda Jiřího Paroubka“ *Vlada.cz*, 28. 8. 2007 (online). Dostupné z:

<<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/jiri-paroubek/prehled-ministru-24635/>> (15. 3. 2016)

„Volby do Evropského parlamentu 2009“ *Euractiv.cz*, (online). Dostupné z:

<<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/link-dossier/volby-do-evropskeho-parlamentu-v-cesku-000051>> (4. 2. 2016)

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČSSD	-	Česká strana sociálně demokratická
ČR	-	Česká republika
ECB	-	Evropská centrální banka
EK	-	Evropská komise
EMU	-	Evropská měnová unie
EP	-	Evropský parlament
EPP-ED	-	Evropská lidová strana – Evropští demokraté
ES	-	Evropská společenství
EU	-	Evropská unie
GUE/NGL	-	Evropská sjednocená levice/Severská zelená levice
KDU-ČSL	-	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	-	Komunistická strana Čech a Moravy
NATO	-	Severoatlantická aliance
ODS	-	Občanská demokratická strana
OSN	-	Organizace spojených národů
PES	-	Strana evropských socialistů
SNK ED	-	Sdružení nezávislých a Evropští demokraté
SVE	-	střední a východní Evropa
SZBP	-	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
SZP	-	Společná zemědělská politika
USA	-	Spojené státy americké
ÚS	-	Ústavní soud
ÚV	-	ústřední výbor

ABSTRAKT

Bakalářská diplomová práce se zabývá postoji českých parlamentních politických stran k evropské integraci. Práce má za cíl vyzkoumat, zda se tyto strany profilují vůči evropské integraci na základě typologie Alekse Szczerbiaka a Paula Taggarta jako tvrdě či měkce euroskeptické. Bakalářská diplomová práce se dělí na pět kapitol. Nejprve představuje teoretickou konceptualizaci euroskeptických postojů. Analytická část začíná druhou kapitolou, která se věnuje výzkumu stranických stanovisek z období před referendem o vstupu České republiky do EU. Následně je pozornost věnována programatice pro volby do Evropského parlamentu v roce 2004. Čtvrtá kapitola se zabývá postoji ke Smlouvě zakládající Ústavu pro Evropu. V poslední kapitole je provedena analýza postojů k Lisabonské smlouvě. Na základě zjištěných informací je pak možné zodpovědět výzkumné otázky a potvrdit stanovenou hypotézu.

Klíčová slova: euroskepticismus, politické strany, Česká republika, Evropská unie

ABSTRACT

Bachelor thesis deals with stances of Czech parliamentary political parties on the European integration. The main goal of the thesis is to analyze whether the position of these parties towards European integration can be defined based on the typology of Aleks Szczerbiak and Paul Taggart as hard or soft Eurosceptic. This bachelor thesis is divided into five chapters. First is the theoretical conceptualization Eurosceptic attitudes. Analytical part begins in the second chapter, which is devoted to research of party opinions from the period before the referendum on Czech accession to the EU. Subsequently, the attention is paid to election programmes for the European Parliament elections in 2004. The fourth chapter deals with the attitude to the Treaty establishing a Constitution for Europe. The last chapter is devoted to analysis of attitudes to the Lisbon Treaty. Eventually, it is possible to answer the research questions and verify the outlined hypothesis.

Key words: Euroscepticism, political parties, Czech Republic, European Union